

Motion till riksdagen

1989/90:Fi66

av Carl Bildt m.fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:150 Förslag
till slutlig reglering av statsbudgeten för
budgetåret 1990/91, m.m.
(kompletteringsproposition)

Mot.
1989/90
Fi66

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Den internationella utvecklingen	3
3.	Den svenska ekonomin	5
3.1	Det aktuella läget	5
3.2	Långtidsbudgeten	10
4.	Regeringens ekonomiska politik	11
4.1	Återblick	11
4.2	Handlingsprogrammet	12
4.2.1	Allmänt	12
4.2.2	Åtstramningar och regleringar	14
4.2.3	Åtgärder för ökat sparande	15
4.3	Budgetpolitiken	16
4.4	Den kommunala ekonomin	17
4.5	Arbetsmarknadsfrågor	20
4.5.1	Allmänt	20
4.5.2	Lönebildningen och arbetsmarknadens spelregler	21
4.5.3	Arbetsmarknadspolitikens uppgift	22
4.5.4	Arbetstidsfrågor	22
4.5.5	Arbetslöshetsförsäkringen	23
4.6	Sammanfattande slutsats	24
5.	Det moderata alternativet	25
5.1	Utbudspolitik och avreglering	25
5.2	Finanspolitiken	26
5.2.1	Inriktning	26
5.2.2	Skattepolitiken	27
5.2.3	Budgetpolitiken	28
5.3	Statsskuldpolitiken	30
5.4	Penningpolitiken	31
6.	Hemställan	34

1. Sammanfattning

Medan övriga industriländer i allmänhet präglas av stabil ekonomisk expansion, går Sverige in i en hemmagjord avmattning. Med sin ekonomiska politik ser regeringen ut att lyckas med den unika prestationen att förena den svagaste tillväxten inom OECD med den snabbaste inflationen. Samtidigt växer underskottet i bytesbalansen i en takt av 20 miljarder kronor om året, så att det 1991 väntas motsvara 5 % av bruttonationalprodukten.

Den post i bytesbalansen som utvecklas mest ogynnsamt är räntebetalningarna till utlandet. Det sammanhänger med det snabbt växande intresset för investeringar i företag, fastigheter och aktier utomlands. Problemet är att denna kapitalutströmning inte motsvaras av ett inflöde från utländska placerare till Sverige. Följden blir ett behov av allt större räntemarginaler till omvärlden, vilket ytterligare försämrar investeringsklimatet i Sverige.

I den reviderade finansplanen nämns inte den tredje vägens ekonomiska politik. Det är fullt förståeligt. Dess syfte var att återställa balans och tillväxt genom att hålla tillbaka konsumtionen och bereda utrymme för investeringar och export. Den aktuella utvecklingen innebär att Sverige backar ut efter den tredje vägen. Ett lika grundligt misslyckande får man leta efter.

I januari hade vårt land enligt finansplanen nått en kritisk punkt. Denna har nu passerats utan att den ekonomiska utvecklingen i något enda avseende kunnat vändas till det bättre. Haga-överläggningar har brutit samman, och riksstämman har kommit och gått. Pris- och hyresstopp har införts och försvunnit, medan löne-, strejk- och utdelningsstoppen försvann, innan de hann införas. Av konkreta åtgärder från finansplanen och efterföljande krispaket återstår egentligen endast den skärpta investeringsskatten och höjda dryckes- och tobaksskatter.

Närmast föreslås nu en höjning av mervärdesskatten till 25 % från den 1 juli. För det genomsnittliga hushållet betyder det en skatteökning med ca 1 000 kronor. Moderata Samlingspartiet motsätter sig denna skärpning av världens redan hårdaste skattetryck. Som konjunkturpolitiskt ingrepp bedömdes åtgärden för övrigt av en enig opposition komma alltför sent redan för ett år sedan. Nu påskyndar och fördjupar den en avmattning som redan är i full gång.

Regeringens förslag att avskaffa åldersgränsen 16 år i allemanssparandet räcker inte för att stimulera till sparande bland barn och ungdom. Vi upprepar vårt förslag om ett skattegynnade startsparande, som är spärrat för uttag intill 18 års ålder. Vidare erinras om vårt tidigare förslag att öppna möjligheter till pensionssparande i t.ex. bank.

Moderata Samlingspartiet har länge förordat införandet av ett kommunalt skattestopp. Vi tillstyrker också att en parlamentarisk kommitté får se över den kommunala ekonomin med inriktning på en övergång från specialdestinerade till generella statsbidrag och högst 30 kronor i kommunal utdebitering.

På arbetslivsområdet förordar vi en översyn av semesterlagen, som skall syfta till att semestervillkoren i högre grad bestäms mellan den enskilda arbetstagaren och arbetsgivaren. I stället för en höjning av nuvarande egenavgifter till de erkända arbetslöshetskassorna begärs förslag om en allmän ar-

betslöshetsförsäkring omfattande alla förvärvsarbetande.

Moderata Samlingspartiet konstaterar att krispolitiken hittills mest inneburit skattehöjningar. Den förebådade utbudspolitiska omorienteringen har i stort sett stannat vid ord. Av allt att döma är det ideologiska motståndet inom regeringspartiet alltför starkt. Avsaknaden av nytänkande och handlingskraft leder till slutsatsen att socialdemokraterna har gjort sitt.

Moderata Samlingspartiets ekonomiska politik behöver inte omformuleras varje månad i nya krispaket och handlingsprogram. Sedan länge förespråkar vi en kursomläggning, för vilken nyckelorden är utbudspolitik och avreglering. Åtstramning av finanspolitiken skall ske genom minskningar på statsbudgetens utgiftssida. Skattetrycket måste sänkas och olika marknader frigöras för att fungera bättre.

Ansatsen är strukturpolitisk. När avmattningen nu sätter in, kan det vara frestande att pröva snabba ingrepp för att ställa till rätta. Men återfall i en aktiv konjunkturpolitik i syfte att detaljstyra efterfrågan skulle baragöra ont värre. Krisbekämpningen måste därför ges en långsiktig inriktning.

För att det åter skall bli intressant att investera och verka i Sverige, krävs det – utöver utgiftsminskningar, skattesänkning och avreglering – en satsning på infrastrukturen. Av betydelse är också en tryggad elförsörjning liksom ökad klarhet om Sveriges förhållande till EG.

Med den långsiktiga, icke-interventionistiska uppläggning som Moderata Samlingspartiet vill ge finanspolitiken kommer uppgiften att genomföra stabiliseringspolitiska justeringar att främst åvila penningpolitiken. I nuvarande krisläge måste denna inriktas på att både bekämpa inflationen och trygga kronans yttre värde. I första hand gäller det att hantera den "bomb" av kortfristiga utlandslån som hotar att brisera före nästa val.

En effektiv penningpolitik skulle underlättas av vissa institutionella förändringar. Den enskilda åtgärd som ger mest hopp om framgång i kampen mot inflationen och för en fast växelkurs är att stärka riksbankens oberoende. En anknytning av kronan till EMS-systemet skulle också få stor betydelse.

2. Den internationella utvecklingen

Det har under årets första månader inte inträffat något som rubbar vår bedömning från partimotionen i januari (motion 1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl.) att världsekonomin präglas av såväl tillväxt som stabilitet. Därmed fortsätter den uppgång som gjorde 1980-talet till det ekonomiskt mest framgångsrika decenniet någonsin för i stort sett alla industrialiserade länder utom Sverige. Som vi tidigare framhållit ligger förklaringen främst i en bred övergång till en ekonomisk politik, som kännetecknas av kamp mot inflationen genom utbudspolitik och avreglering. Hur långt omsvängningen har gått illustreras av att det vid årets förstamajfirande i olika östeuropeiska huvudstäder framfördes krav på mer marknadsekonomi.

Den eftersträlvade "mjuklandningen" i *Förenta staterna* förefaller kunna genomföras. En dämpning av den inhemska efterfrågan ger utrymme för en förbättring av utrikeshandeln, vilket reducerar underskottet i bytesbalansen.

Även det federala budgetunderskottet minskar som andel av BNP. Obalanserna verkar sålunda kunna rättas till utan någon recession eller nämnvärd uppgång i arbetslösheten.

Den starka tillväxten i *Japan* kommer sannolikt att normaliseras under intryck av den omställning till ett konsumtionssamhälle som förestår. Aktiebörsen har på kort tid sjunkit med 25 procent. Detta har utlöst en yen-depreciering, som måste bromsas dels för att de internationella handelsobalanserna inte skall förvärras, dels för att undvika inflation. Mycket talar för fortsatt penningpolitisk åtstramning.

Inom EG genomgår *Storbritannien* nu en sådan kur, som håller på att få avsedd effekt. Inflationen pressas ned och importen dämpas, samtidigt som det svaga pundet gynnar exporten. Kontinental-Europa kännetecknas av fortsatt stark expansion, som i stor utsträckning har sitt upphov i pågående förändringar i öststaterna, inte minst Tysklands återförening. Den tyska valutaunionen väntas leda till ökad tillväxt i *Föbundsrepubliken* utan att inflationen tar fart. Även i övrigt förutses den fortskridande europeiska integrationen positivt påverka den ekonomiska utvecklingen. Förbättringen i det tidigare instabila *Frankrike* är värd särskild uppmärksamhet. En stram finans- och penningpolitik i förening med ekonomiska liberaliseringar har fört ned inflationstakten till tysk nivå, och tillväxten ligger stadigt kring 3 %.

Lika anmärkningsvärt är att inflationen i *Danmark* nu är nere på 3-procentsnivån. Återhållsamhet med offentliga utgifter och åtgärder för att sänka skattetrycket gynnar exportindustrin, och underskottet i bytesbalansen har reducerats till ca 10 miljarder kronor. Även i *Norge* har en stram ekonomisk politik pressat ned inflationen och stimulerat exporten. Den nya regeringen drar nu ned på den offentliga utgiftssidan och sänker inkomstskatten, vilket bör hålla uppe den pånyttfödda tillväxten. I *Finland* har produktionen de senaste två åren ökat i en takt av 5 %, dvs. avsevärt mer än genomsnittet i OECD. Detta har framkallat överhettningstendenser med bl.a. växande bytesunderskott, vilket föranleder en inbromsning – dock inte värre än att tillväxten fortfarande väntas överstiga den i Sverige.

Det mest aktuella problemet i världsekonomin är f.n. tendensen till stigande räntor. Pådrivande har varit utvecklingen i Tyskland. Ränteuppgången där har fått den amerikanska nedgången, som inleddes förra våren, att göra halt. I *Japan* har räntorna stigit till följd av växande inflationsoro. Det är dock inte troligt att en internationell eskalering av penningpolitiken skall tillåtas fördjupa den begränsade konjunkturdämpning som hittills har kunnat avläsas till en verklig recession.

Världshandeln kan väntas växa i ungefär oförändrad takt eller med ca 6 procent. Ett problem för Sveriges del är att den ekonomiska aktiviteten är jämförelsevis låg i vissa områden med stor betydelse för Sveriges export, t. ex. Förenade staterna, *Storbritannien* och Norden. För flertalet berörda länder förutses dock ett uppsving nästa år. På litet längre sikt kan uppbyggnadsarbetet i Östeuropa medföra en ökad efterfrågan där på investeringsvaror.

3. Den svenska ekonomin

Mot. 1989/90

Fi66

3.1 Det aktuella läget

I kretsen av industriländer, som präglas av stabil ekonomisk expansion, sticker Sverige av med en rejäl avmattning, vilken är hemmagjord till sin karaktär. Av tabell 1 framgår att regeringen sett sig föranlåten att revidera ned den väntade *tillväxten* från strax över till under 1 procent både i år och nästa år. Beträffande 1991 återges prognosen enligt alternativ 2, vilket bygger på det mera realistiska löneantagandet, men enligt kompletteringspropositionen skulle bruttonationalprodukten (BNP) inte ens i det optimistiska alternativ 1 stiga med mer än 0,9 %. Med hänsyn till att befolkningstillväxten leder till ännu lägre ökningstal för BNP per invånare, finns det skäl att tala om ren stagnation.

Tabell 1 Försörjningsbalans och nyckeltal (procent där ej annat anges)

	1990		1991	
	jan	april	jan alt 2	april alt 2
BNP	1,3	0,8	1,4	0,5
Export	2,9	2,4	3,0	2,9
Import	3,5	4,1	4,0	4,0
Bruttoinvesteringar	1,7	2,6	0,0	-1,0
Lagerinvesteringar	0,0	-0,1	0,0	-0,3
	1,3	1,1	2,8	2,3
Privat konsumtion				
Offentlig konsumtion	1,7	1,5	1,1	0,4
Statlig	2,0	2,4	0,0	0,4
Kommunal	1,6	1,2	1,5	0,3
Lönestegring	7,5	8,5	7,0	8,0
Prisstegring dec-dec	7,7	9,8	7,6	9,4
Prisstegring årsgenomsnitt	7,9	10,0	7,8	9,1
Handelsbalans mdr kr	22,4	12,0	21,9	12,0
Bytesbalans mdr kr	-37,5	-50,7	-54,0	-72,4

Anm. jan = regeringens budgetproposition 1990

april = regeringens kompletteringsproposition 1990

Källor: Budgetpropositionen och kompletteringspropositionen 1990

Exporten förutses möta svårigheter. Ökningstalen ligger under 3 procent trots en mer än dubbelt så snabb marknadstillväxt, vilket vittnar om att marknadsandelar snabbt går förlorade till följd av den ogynnsamma kostnadsutvecklingen i Sverige. *Importen* utvecklas däremot i år snabbare än vad som förutsågs i januari, vilket är anmärkningsvärt mot bakgrund av den väntade avmattningen.

Att importen ändå inte ökar mer med nuvarande kostnadstendenser sammanhänger med omslaget beträffande *investeringarna*. Industrins investeringar väntas enligt den reviderade nationalbudgeten (RNB) utvecklas från en ökning med 16 procent 1989 via en svag ytterligare uppgång i år till en minskning nästa år med 8 %.

Den lilla tillväxt som återstår bärs således upp av *konsumtionen*. Rege-

ringen brukar berömma sig av återhållsamhet med offentliga utgifter och samtidigt förebrå medborgarna för alltför stark köplust. Ändå steg den privata konsumtionen 1989 inte med mer än 0,7 procent, medan den offentliga växte med nära 2 procent. Ännu i år ökar den offentliga konsumtionen snabbare än den privata. Prognosen att uppgången på den offentliga sidan 1991 skall stanna under en halv procent är – i synnerhet vad beträffar den kommunala sektorn – inte realistisk. Även om ett kommunalt skattestopp sätts in, lär det bli svårt att ens uppnå det gamla 1-procentsmålet för volymexpansionen. Det finns således skäl att räkna med att det slutliga utfallet jämfört med regeringens förväntningar kommer att innebära en viss omfördelning från privat till offentlig konsumtion nästa år.

I vår partimotion i januari uttrycktes tvivel på förutsägelsen i finansplanen att *lönenivån* skulle stiga med endast 7,5 % i år. Vi bedömde en ökning med ca 9 % som mera trolig. Regeringen har nu justerat upp sin prognos till 8,5 %. Denna gäller dock endast under förutsättning av att pågående omförhandlingar inte leder till nya påslag och att löneglidningen blir måttlig. Att skriva in sådana villkor i en bedömning av de ekonomiska utsikterna är lika meningslöst som att knyta fortsatta förväntningar till ett positivt utfall av det experiment som uppdraget till en riksmédlare innebar. Påståendet i kompletteringspropositionen att prisklausulerna i avtalen för 1990 formulerades före beslutet om 1990 års skattereform är dessutom felaktigt vad beträffar det för den framtida kostnadsutvecklingen kanske mest skadliga av dem alla, nämligen statstjänstemannaavtalet. Med beaktande av det aktuella läget på arbetsmarknaden och den fortsatta högskattepolitiken kan erfarenhetsmässigt lönestegringen i år nu antas överskrida 10 % och kanske nå 12 %.

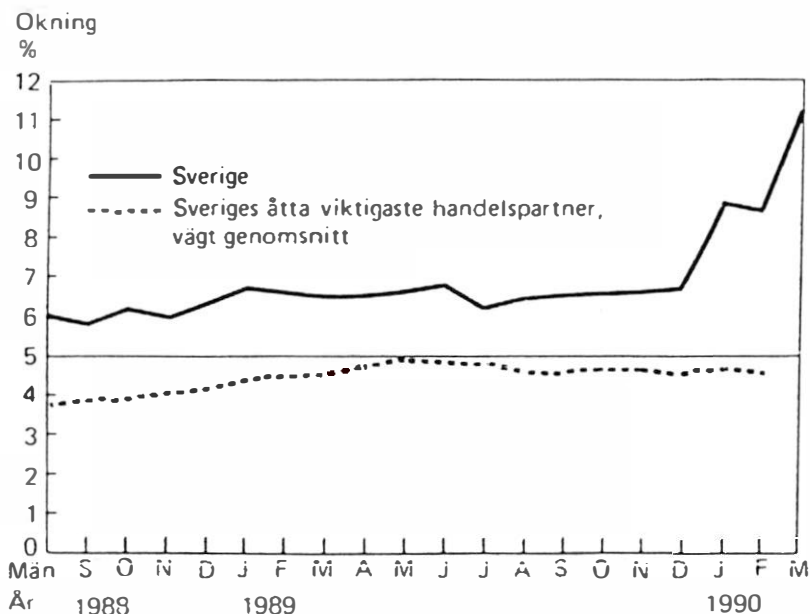
Beträffande 1991 bygger regeringen sina kalkyler på att lönenivån stiger med endast 3 %. Ett sådant antagande är inte bara helt orealistiskt utan också grovt vilseledande. En så kraftig neddragning av löneutvecklingstakten mellan två år saknar allt stöd av erfarenheten. Det kan t.o.m. hävdas att den svenska modellen för lönebildning tycks vara förenad med ett slags golv vid 6–7 % årlig lönestegring. Även om efterfrågan på arbetskraft blir lägre nästa år, finns det många vakanser inom exempelvis den offentliga sektorn som väntar på att bli fyllda. Skatteomläggningen kommer inte att nämnvärt påverka lönekraven, eftersom marginalskattelättnaderna uppvägs av andra skattehöjningar. Att planera för lönehöjningar på 3 % ett år då priserna väntas stiga mer än dubbelt så mycket måste betecknas som medvetet självbedrägeri. Det är för övrigt avslöjande att en löneökning på 8 % nästa år anges som trolig i RNB, där 3-procentsalternativet beskrivs som ett löst antagande. Enligt vår uppfattning kan även en prognos på 8 % visa sig alltför snålt tilltagen.

I januarimotionen underkände vi även regeringens beräkning av inflationen under 1990. Vi höjde prognosen från 7,7 % till ca 9 %. Tyvärr får även denna högre siffra nu konstateras vara en underskattning. Under årets första kvartal steg priserna med hela 6,5 %, vilket endast obetydligt underskrider uppgången under hela förra året. På årsbasis är inflationstakten nu 11,2 %. Som framgår av diagram 1 betyder de senaste månadernas acceleration i prisstegringen att denna nu går mer än dubbelt så snabbt som i jämförbara länder. I stor utsträckning ligger orsaken i politiskt beslutade prishöjningar,

och ytterligare sådana är på väg i form av höjda dryckes- och tobaksskatter samt höjd moms. Regeringens nya prognos på 9,8 % ligger sannolikt någon procentenhet för lågt. Årsgenomsnittet skulle då hamna på ca 11 %. Prisstegringen får antas ligga på ungefär oförändrad nivå nästa år, även om en avsakning kan väntas mot slutet av 1991, eftersom de nya skattehöjningarna är koncentrerade till årets början.

Mot. 1989/90
Fi66

Diagram 1
Inflationstakten i Sverige och utlandet
(Ökning vid jämförelse med motsvarande månad föregående år)

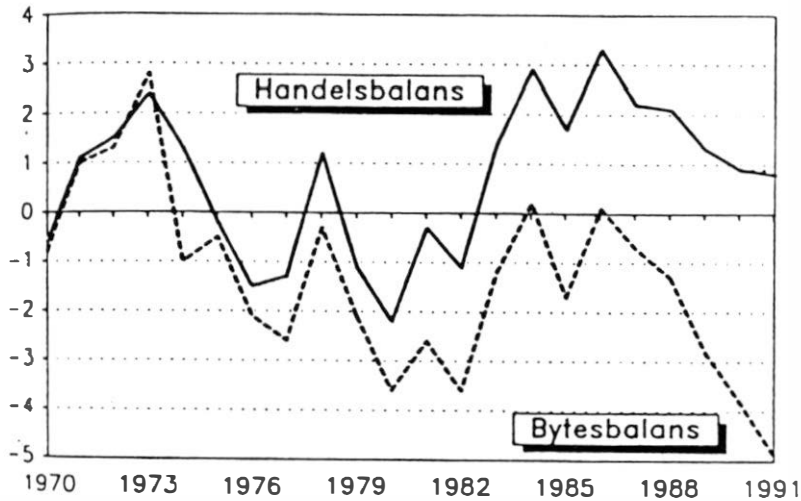

Källa: SCB

Mest anmärkningsvärd och samtidigt mest oroväckande är ändå den snabba försämringen av bytesbalansen. Underskottet växer med i stort sett 20 miljarder kronor i taget. I föregående års reviderade finansplan bedömdes det 1989 stanna vid 17 miljarder kronor. Det blev drygt 33 miljarder, vilket var en försämring med 20,3 miljarder kronor sedan 1988. Enligt finansplanen i januari skulle det 1990 uppgå till 37,5 miljarder. Nu ligger regeringens prognos på drygt 50 miljarder. Det är den nivå som man i januari förutsåg för nästa år, men i den reviderade finansplanen har nu den siffran höjts till över 70 miljarder kronor. Vår bedömning i januarimotionen att även de stora underskottstal som regeringen då redovisade var orealistiskt optimistiska har verkligen besannats av utvecklingen.

Diagram 2
Handels- och bytesbalans
Procentandel av BNP

Mot. 1989/90
Fi66

Källa: Reviderad nationalbudget 1990

Om farhågorna för nästa år visar sig riktiga, motsvarar bytesunderskottet ca 5 % av BNP, vilket – som diagram 2 visar – är avsevärt mer än vad som förekom under krisåren kring 1980. Till skillnad från den tiden är handelsbalansen fortfarande positiv, även om försämringen sedan slutet av förra året har varit snabb. Den post i bytesbalansen som utvecklas mest ogynnsamt är emellertid räntebetalningarna till utlandet. Dessa växer snabbt främst till följd av den omfattande upplåning som sker utomlands för att finansiera köp av utländska företag, fastigheter och aktier. Det har tidigare förekommit försök att bortförklara detta som en statistisk illusion, men nu medges det i den reviderade finansplanen att avkastningen på dessa investeringar ofta återinvesteras utomlands och kanske aldrig kommer att föras hem till Sverige. I detta sammanhang förtjänar det påpekas att det vid sidan av det växande bytesunderskottet sker en snabb utströmning av svenskt investeringskapital. Detta slags internationalisering är i och för sig välkommen, men det är ett problem att utländska placerare inte visar samma intresse för satsningar i vårt land, vilket med all önskvärd tydlighet framgår av diagram 3.

Investeringsutveckling löpande priser, miljarder kr

Källa: Industriförbundet

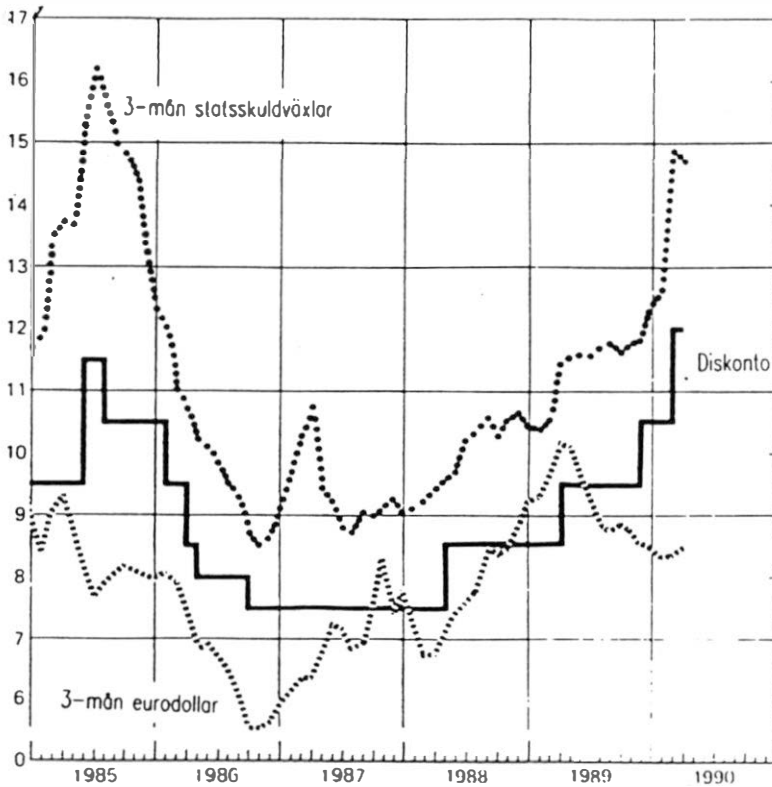
Till bilden hör också att svenska placerare förra året nettoplacerade 28 miljarder kronor på utländska aktiemarknader mot endast 10 miljarder på den svenska. Hittills har svenska placerare utom allemansfonderna nettosålt svenska aktier för 12 miljarder och nettoköpt utländska för 11 miljarder. Utförsäljningen av svenska aktier har till stor del kunnat absorberas av allemansfonderna, som fått ett extra kapitaltillskott på 8 miljarder till följd av överföringar från allemanssparkonton. Allemansfonderna får endast köpa svenska aktier. Därmed har kursnedgången kunnat begränsas till ca 8 % från årets början. Men nu upphör denna effekt samtidigt som utflödet av aktieinvesteringsskapital under hela året kan bli över 50 miljarder kronor.

Särskilt bekymmersamt är att det är svårt att se när tendensen till växande underskott i bytesbalansen skall kunna brytas. Ett underskott på drygt 70 miljarder kronor 1991 betyder att räntekostnaderna för utlandsskulden påföljande år växer med ca 7 miljarder. Den snabba kostnadsökningen i Sverige medför fortsatta marknadsförluster för exporten, vilket möjligen motverkas av att konjunkturavmattningen dämpar importen, men handelsbalansen blir i bästa fall oförändrad. Om svenska investerares intresse för utländska placeringar inte bara är en tillfällig portföljanpassning efter valuta-regleringens slopande utan – vilket är mera troligt – ett utslag av en strukturell och därmed mera bestående förskjutning, kan bytesbalansen mycket väl försämrats med ytterligare 20 miljarder kronor 1992.

Mot bakgrund av särskilt bytesbalansens snabba försämring är det inte förvånande att *räntenivån* i Sverige har höjts kraftigt under det senaste halvåret, vilket framgår av diagram 4. Särskilt snabb var uppgången i anslutning till regeringskrisen i februari. Riksbanken har sedermera bekräftat nödvändigheten av ett högre ränteläge genom att justera upp diskontot. Respektav-

ståndet till euroräntorna, som länge varit 2–3 procentenheter, har vidgats avsevärt. I synnerhet som den internationella ränteutvecklingen under överblickbar tid verkar bli uppåtriktad torde vi få räkna med en hög svensk räntnivå trots konjunkturdämpningen. Så länge bytesunderskottet växer och placeringskapital strömmar ut krävs det allt större räntemarginaler till omvärlden. Men det betyder förstås att investeringsklimatet i Sverige försämrats ytterligare.

Diagram 4
Ränteutvecklingen i Sverige och på euromarknaden
Procent

Källa: SCB

Sammanfattningsvis kan det konstateras att regeringens ekonomiska politik har fört vårt land till den unika situationen att den svagaste tillväxten bland OECD-länderna förenas med den snabbaste inflationen och att detta sker samtidigt med en hisnande ökning av sparandeunderskottet sådant detta avläses i bytesbalansen. Självklart håller inte detta i längden.

3.2 Långtidsbudgeten

Som vanligt presenteras i kompletteringspropositionen en långtidsbudget, som belyser utvecklingen av statsbudgetens inkomster och utgifter fram till budgetåret 1994/95. Syftet med kalkylerna är att visa vilken budgetutveck-

ling som blir följden, om inga beslut fattas om ändrade utgifter eller inkomster.

Med hänsyn till den aktuella samhällsekonomiska utvecklingen är det naturligt att resonemangen i långtidsbudgeten mycket kretsar kring problemen med det otillräckliga sparandet. Framställningen andas en misstro mot hushållens möjligheter att nämnvärt öka sitt sparande. Det finns inte heller något hopp om att det finansiella sparandet i den kommunala sektorn skall bli positivt. Eftersom socialförsäkringarna förutses bli utsatta för påfrestningar, dras slutsatsen att det positiva bidraget till det offentliga finansiella sparandet under den framförhållande perioden måste komma från staten. Som eftersträvansvärt framställs ett budgetöverskott vid mitten av 1990-talet på inemot 50 miljarder kronor.

Analysen bygger emellertid på ett antal högst dubiösa premisser. Det framhålls som en fördel att budgetöverskott avlastar statsbudgeten framtida ränteutgifter. Men som vi påpekade i januarimotionen går det inte att rationellt motivera varför medborgarna under några år skall underkasta sig extra höga skatter för att någon gång i framtiden kunna åtnjuta desto lägre skatter. Med balans i statsbudgeten och ekonomisk tillväxt minskar ändå skuldtjänstkostnaderna i betydelse för varje år.

Vidare sägs det i långtidsbudgeten att sparandet i AP-fonden skulle behöva vara betydligt högre än i dag för att klara de framtida pensionsåtagandena. Okunnigheten tycks vara stor om att utgången av ATP-striden blev att det för tjänstepensioneringen valdes ett fördelningssystem, som kännetecknas av att någon fondering inte behövs, eftersom pensionsutgifterna skall bestridas med samma år inflytande pensionsavgifter.

Mest anmärkningsvärt är dock att argumentationen för ett stort statligt sparandeöverskott leder till slutsatsen att skattetrycket måste förbli mycket högt, trots att det erkänns att detta i sig skapar problem för ekonomins sätt att fungera, inte minst med tanke på Sveriges utlandsberoende. Så långt som till att medge att det hårda skattetrycket begränsar medborgarnas möjligheter att spara – och att detta kan förklara det låga hushållssparandet – går man dock ej.

Enligt Moderata Samlingspartiets mening är det slags sifferexercis som långtidsbudgeten representerar tämligen meningslös, så länge den endast innebär en mekanisk framräkning av vad hittills fattade beslut om budgetpolitiken leder till. Vi efterlyser klart angivna mål för skattetryckets och de offentliga utgifternas utveckling som utgångspunkter för framtida kalkylarbete av detta slag.

4. Regeringens ekonomiska politik

4.1 Återblick

I den reviderade finansplanen nämns inte med ett ord den tredje vägens ekonomiska politik. Det är fullt förståeligt. Dess syfte var att återställa balans och tillväxt genom att hålla tillbaka konsumtionen och bereda utrymme för investeringar och export. Men nu verkar det som om vi backar utefter den

tredje vägen. Efter åtta års färd befinner sig Sverige i en situation av stagnation och svår såväl inre som yttre obalans, varvid endast konsumtionen ökar, medan utrikeshandeln och investeringarna utvecklas negativt. Ett lika grundligt misslyckande får man leta efter.

Regeringen erkände egentligen detta redan vid årets början i finansplanen, där det inledningsvis hette:

Vi har nu kommit till en kritisk punkt i den ekonomiska utvecklingen. Den närmaste tiden kommer att bli avgörande för möjligheten att få ned inflationen utan att gå den i andra länder vanliga vägen över hög arbetslöshet.

Den reviderade finansplanen visar nu att den kritiska punkten har passerats utan att den ekonomiska utvecklingen i något enda avseende kunnat vändas till det bättre. Sverige rullar tvärtom allt snabbare i utförsbacken. ●och någon åtgärd som verkligen kan lägga om färdriktningen har inte genomförts eller ens föreslagits från regeringens sida.

Finansplanen innehöll i stort sett endast initiativet till överläggningar med arbetsmarknadens parter om lönerna 1990 och 1991. Sedan dessa Hagaöverläggningar brutit samman, lade regeringen i februari fram ett första krispaket. Där föreslogs ett antal tvärstopp, som var så angelägna att det ställdes kabinetsfråga på deras godkännande. Det blev emellertid aldrig något löne- och strejkstopp, förslaget om utdelningsstopp drogs tillbaka innan det hann införas, och pris- och hyresstoppet som skulle gälla till utgången av 1991 har redan upphävts.

Men regeringen gav inte tappt. I mars lade den fram ett andra krispaket, som var fullt av tal om utbudspolitik. Den enda bestående effekten blev dock en höjning av dryckes- och tobaksskatterna, vilken tillsammans med skärpningen av investeringsskatten på annat byggande än bostäder utgör det konkreta resultatet hittills av regeringens ansträngningar under våren på det ekonomisk-politiska området.

I början av april var det dags för ett tredje krispaket, som denna gång hade formen av en uppgörelse med folkpartiet. Mest rörde det sig där om omprövningar och återtagande av tidigare förslag om skattehöjningar och andra utbudshämmande åtgärder. Men det förhållandet att man avstår från ytterligare försämringar hjälper inte mycket, när det är förbättringar av ekonomins funktionssätt som krävs. Uppgårelsen var dessutom märklig på det sättet att det på samtliga punkter utom en endast gällde för socialdemokraterna att övervinna motståndet inom sina egna led. Så snart man förmått sig till denna självövervinnelse var i alla dessa avseenden en majoritet garanterad i riksdagen. Den återstående punkten gäller höjningen av moms till 25 %, och den är – som vi kommer att visa i det följande – till råga på allt helt fel.

4.2 Handlingsprogrammet

4.2.1 Allmänt

I kompletteringspropositionen gör regeringen ett femte försök för året att visa handlingskraft på det ekonomisk-politiska området, nu för säkerhets skull under beteckningen handlingsprogram. Så mycket handling handlar det emellertid inte om. I den mån det inte rör sig om tidigare presenterade

ställningstaganden saknas i stort sett konkreta åtgärdsförslag. I övrigt innehåller de tio punkterna mest allmänna målsättningar och resonemang.

Moderata Samlingspartiet har dock ingen svårighet att ansluta sig till den inledningsvis tecknade problembilden med snabb inflation, svag tillväxt och lågt sparande som främsta inslag. Vi ställer oss också gärna bakom premisen att dessa problem inte skall lösas genom avsteg från valutapolitiken's mål utan genom en intern anpassning av utbud och efterfrågan samt insatser för att förbättra ekonomins funktionssätt.

Regeringens stora svårighet är emellertid att den hindras från att vidta de rätta åtgärderna av den socialistiska ideologin. Den första punkten i handlingsprogrammet avser den i annat sammanhang presenterade skatteomläggningen, vilken betecknas som den enskilda åtgärd som har störst inverkan på den ekonomiska utvecklingen framöver. Det skulle ha varit sant, om den inneburit ett närmande till förhållandena i vår omvärld och inte haft som mål att slå vakt om Sveriges rekordhårda skattetryck. Det är obegripligt att man tror sig stimulera sparande och en mer ändamålsenlig kapitalanvändning genom att höja beskattningen av kapital och företagande med närmare 40 miljarder kronor. Inte ens arbetsutbudet stimuleras på det sätt som marginalskattelättnader i sig borde föranleda, eftersom dessa finansieras genom höjningar av andra skatter. Det kan fortfarande löna sig för kirurgen att ta ledigt för att måla sitt hus, eftersom sänkningen av hans marginalskatt motverkas av den höjda byggmomsen. Med den planerade omfördelningen av Sveriges höga skatteuttag blir vårt land mer av en plats att arbeta på men mindre ett ställe att leva. Det gäller i fortsättningen att bo och äta enkelt och att förlägga sin fritid, sina inköp och sitt sparande till andra och för sådana aktiviteter vänligare nejder.

Ett annat område där regeringen sitter fast i förlegade föreställningar gäller lönebildningen. Trots att alla tidigare påverkansförsök har misslyckats, nu senast greppet med en s.k. riksmidlare, återkommer i handlingsprogrammet både förmaningar och hot. Men centralt samordnade förhandlingar är inte nyckeln till ett trendbrott i kostnadsstegringen. Och det är verklighetsfrämmande att tro att löneutvecklingen för nästa år skulle kunna läggas fast redan nu. Lönebildning är en kontinuerligt fortgående process, som äger rum på flera tusental arbetsplatser runt om i landet. Den påverkas främst av samspelet mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft och av den förda skattepolitiken. Att den kommande skatteomläggningen inte kan väntas nämnvärt dämpa lönekraven beror naturligtvis på att skattetrycket inte sänks. Vad som kan uträttas på politisk väg är att skapa gynnsamma förutsättningar för en återhållsam löneutveckling, medan direkt inblandning i avtalsrörelserna enligt vår uppfattning inte skall förekomma.

Över huvud taget finns det i regeringens nypåkomna entusiasm för utbudspolitik en benägenhet, vilken återspeglas på flera ställen i handlingsprogrammet, att flytta ambitionen att detaljstyra från ekonomins efterfrågesida till dess utbudssida. Men utbudspolitik handlar i grunden om att förbättra ekonomins funktionssätt genom att frigöra olika marknader, och det är raka motsatsen till interventionism och nya regleringar.

4.2.2 Åtstramningar och regleringar

Ett av de få konkreta åtgärdsförslagen i kompletteringspropositionen, vilket i sin tur härrör från uppgörelsen med folkpartiet, är att *mervärdeskatten* skall höjas från 23,46 till 25 procent under perioden 1 juli 1990 till 31 december 1991. Detta skulle leda till att skatteuttaget, räknat på helår, ökar med ca 6 miljarder kronor, om man utgår från att konsumtionen minskar med ett belopp som motsvarar skattehöjningen. Blir konsumtionen däremot oförändrad trots momshöjningen, ökar skatteuttaget med 7,6 miljarder. En rimlig bedömning är att skattehöjningen kommer att uppgå till knappt 7 miljarder kronor.

Detta är naturligtvis ingen utbudsfrämjande utan en efterfrågedämpande åtgärd. Den får ingen strukturell effekt, i varje fall inte i positiv riktning. I stället rör det sig om ett konjunkturpolitiskt ingrepp, som enligt en enig opposition skulle ha varit alltför sent insatt redan för ett år sedan. Nu kommer momshöjningen att påskynda och fördjupa den avmattning som redan är i full gång.

Som tidigare anförts är den stora svagheten i svensk ekonomi inte att den privata konsumtionen växer för snabbt utan att produktionen växer för långsamt. Att i ett sådant läge ytterligare skärpa världens redan hårdaste skatetryck förvärrar självfallet vårt lands problem. Regeringens uttalade strävan att via riksstämman hålla tillbaka kraven på omförhandlingar och extra lönehöjningar framstår som ett meningslöst mellanspel, när pris-löne-spiralen nu ges ytterligare näring.

En följd av momshöjningen blir att de medborgare som får det sämre under de år skatteomläggningen genomförs blir ännu fler. För det genomsnittliga hushållet betyder det en skatteökning med ca 1 800 kronor. Extrahöjningen av momsens innebär vidare att genomslaget beträffande turistmoms, byggmoms m.m. blir ännu kraftigare än planerat. Det blir raka motsatsen till den harmonisering av skattesatsen som utvecklingen mot ett gränslöst Europa förutsätter. Från den synpunkten bör momssatsen i stället sänkas. Förslaget om en tillfällig höjning till 25 % måste under alla omständigheter nu avslås.

Samma dag som riksdagsmajoriteten beslöt att skärpa *investeringskatten* på annat byggande än bostäder och att utvidga den till Göteborgsområdet föreslog regeringen i kompletteringspropositionen att nämnda utvidgning skall upphävas till hösten. Omsvängningen är ett nästan skrattretande erkännande av riktigheten i den kritik som anförts mot detta försök att ytterligare styra en redan genomreglerad marknad. Av skäl som upprepade gånger anförts sedan denna pålaga först lanserades för ett år sedan förordar Moderata Samlingspartiet än en gång att investeringskatten omedelbart avskaffas i sin helhet.

I det åtgärds paket som förra året knåpades ihop av finansutskottets socialdemokrater och centerpartister fanns också en *arbetsmiljöavgift* på 1,5 % av lönesumman, vilket totalt beräknas ge 15 miljarder kronor till en nyinrättad arbetslivsfond. Det är givetvis angeläget att arbetsmiljön förbättras. Men det gör man inte med en ny arbetsgivaravgift. Den leder i stället till att näringslivets möjligheter att hävda sig på världsmarknaden försvagas. Arbetskrafts-

intensiva företag riskerar att drivas till friställningar, särskilt som lönekostnaderna ändå ökar kraftigt till följd av träffade avtal. En utveckling av detta slag minskar företagens utrymme för arbetsmiljöförbättrande åtgärder, och arbetsmiljöavgiften bör därför snarast avvecklas.

Mot. 1989/90
Fi66

4.2.3 Åtgärder för ökat sparande

En av de få nyheterna i kompletteringspropositionen är att *allemanssparandet* skall öppnas för barn och ungdomar under 16 års ålder. Vi uppfattar förslaget som ett svar på kritiken mot att även den som inte har annat än obetydliga kapitalinkomster efter skatteomläggningen ändå skall betala 30 % i skatt. Men detta motdrag är otillräckligt. Räntan på allemanssparkonto är avsevärt lägre än högsta bankränta, och den föreslås likväl beskattas med 20 %. Det blir ännu mer otillfredsställande, om man som vi moderater förordar avvecklar allemanssparandet som statlig upplåningsform.

Just med tanke på barns sparande har vi i motion 1989/90:Sk59 föreslagit ett särskilt grundavdrag vid kapitalbeskattningen på 1 000 kronor, vilket skall samordnas med det allmänna grundavdraget så att den totala summan inte kan överstiga det senare. I motion 1989/90:Fi603 har vi dessutom förordat ett s. k. startsparande för barn och ungdom. På bankkonton, som är spärrade för uttag intill 18 års ålder, skall föräldrar och släktingar kunna sätta in upp till 5 000 kronor årligen vardera. Det är ett belopp som enligt vårt förslag till gåvobeskattning skall kunna överföras utan skyldighet att erlägga gåvoskatt. All avkastning på kontot bör vara skattefri under den tid medlen inte får disponeras. Vi upprepar förslaget att regeringen skall ges i uppdrag att skyndsamt utreda de närmare detaljerna och återkomma till riksdagen med förslag under 1990, så att startsparandet kan träda i kraft redan den 1 januari 1991.

I den reviderade finansplanen nämns också att regeringen avser att öppna möjligheter för *pensionssparande i bank*, men några närmare upplysningar lämnas inte. Vi vill erinra om att vi länge har förordat en sådan utvidgning, något som dock har avvisats av riksdagens socialistiska majoritet. Enligt vår mening kan sparandet ske genom insättning på bankkonton som är spärrade för uttag intill dess vederbörande fyllt 55 år. Därefter får uttag ske med högst en tiondel av det totalt sparade beloppet per år. Avsättning till pensionskonto bör vara avdragsgill upp till ett basbelopp. Likaså bör all avkastning vara skattefri och medlen fria från förmögenhetsskatt mot att skattskyldighet inträder då beloppen tas ut. Det finns vidare skäl att pröva om det utifrån banktekniska överväganden är möjligt att utvidga placeringsmöjligheterna till att omfatta även sparande i aktier och andra värdepapper samt andelar i aktie- och avkastningsfonder. Därigenom skulle den enskilde själv kunna välja risknivå på sitt sparande. Möjligheten bör också undersökas att medge rätt att med uppskjuten skattskyldighet göra förtida uttag för köp av t.ex. permanentbostad eller start av eget företag. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett förslag till pensionssparande av här skisserat slag under 1990, så att ikraftträdande kan ske redan den 1 januari 1991.

Enligt vår mening är det bästa sättet att stimulera det enskilda sparandet

att generellt sänka skattetrycket och att återställa tron på fasta spelregler. En mycket effektiv åtgärd vore också att avskaffa *löntagarfonderna* och att använda deras tillgångar som sparpremier i enlighet med den plan som framlagts i motion 1989/90:Fi712 av Carl Bildt m.fl., vilket förslag vi upprepar.

Att med tvångsmedel försöka höja sparandet är direkt olämpligt. Det motverkar sparviljan och leder endast till omfördelning av sparande eller till upplåning. Det s.k. *tvångssparande* som socialdemokraterna och centerpartiet genomdrev våren 1989 bör därför avskaffas.

4.3 Budgetpolitiken

Under senare tid har det beräknade budgetsaldot successivt förbättrats under ett budgetår för att till slut resultera i ett betydande överskott. I 1988 års budgetproposition beräknades statsbudgeten 1988/89 sluta i ett underskott på 12 miljarder kronor – det blev ett överskott på 18 miljarder. Även det beräknade budgetsaldot för 1989/90 har genomgått en liknande utveckling: från balans i budgetpropositionen förra året till ett överskott på drygt 18 miljarder i årets budgetproposition. Därför är det överraskande att riksrevisionsverket (RRV) och regeringen nu räknar ned det förväntade överskottet till drygt 15 miljarder. Utan närmare förklaring sägs det att statsinkomsterna väntas bli lägre än vad man tidigare räknat med. Denna motivering framstår som märklig med hänsyn till att löneutvecklingen hela tiden överträffat uppställda antaganden. Eftersom regeringens nuvarande löneprognos för 1990 enligt vad vi tidigare framhållit ligger för lågt, räknar vi med att det slutliga utfallet innevarande budgetår i alla fall inte kommer att underskrida fjolårets överskott.

Det är svårt att frigöra sig från misstanken att den företagna nedrevideringen är ett försök att i någon mån dölja den överbeskattning som f.n. pågår. Av RRV:s redovisning i bilaga 1.3 framgår också att man baserat sina antaganden på material från finansdepartementet. Särskilt vilseledande blir detta, när man i kalkylarbetet för statsbudgeten 1990/91 utgått ifrån att lönesumman nästa år skall stiga med endast 3,2 %, vilket innebär en nedjustering jämfört med budgetpropositionen med 1,3 procentenheter! Det är då inte underligt att det beräknade saldot för nästa budgetår fortfarande redovisas som ett litet underskott. Regeringen levererar en svag ursäkt med medgivandet att "om en snabbare pris- och löneökningstakt antagits skulle utfallet för statsbudgeten för budgetåret 1990/91 troligen ha blivit bättre". Den formuleringen är sannerligen försiktig i överkant! Även om Sveriges ekonomi nu går mot en aktivitetsdämpning, måste den förda finanspolitiken enligt vår mening förutses leda till ett betydande budgetöverskott 1990/91.

Ett annat inslag i regeringens strävan att dölja överbeskattningen är den allt vanligare metoden att föra vissa statsinkomster vid sidan av statsbudgeten direkt till riksgäldskontoret för amortering på statsskulden eller till någon fond. Så var fallet med engångsskatten på pensionssparande, och samma förfaringsätt används nu beträffande arbetsmiljöavgiften och tvångssparandet. I kompletteringspropositionen förklaras vidare att de inkomster som inflyter som en följd av avskattningen av företagets reserver enligt skatteomläggningen likaledes skall läggas utanför budgeten. Enligt vår mening bör i

princip samtliga statens inkomster redovisas över budgeten.

I förra årets finansplan utlovades att en mer långsiktig strategi för den offentliga sektorns utgifter skulle redovisas i det årets kompletteringsproposition, dvs. för ett år sedan. Där återfanns dock inte någon sådan utgiftsstrategi, utan det hette att arbetet med utformningen fortfarande pågick i regeringskansliet. I årets finansplan var tanken helt försvunnen, men före finansministern Feldt meddelade vid sitt sista framträdande i riksdagens kammar den 8 februari att regeringen då övervägde den statliga utgiftspolitikens inriktning. I kompletteringspropositionens handlingsprogram omtalar nu den nye finansministern Allan Larsson att regeringen avser att återkomma till utgiftspolitiken på längre sikt i samband med att den tar ställning till riktlinjer för den ekonomiska politiken på medellång sikt med anledning av 1990 års långtidsutrednings nyligen avgivna betänkande.

Egentligen är detta rätt fantastiskt! Regeringen säger sig förutse ett behov av stor finanspolitisk stramhet under åtskilliga år framöver. Tydligt nåddes insikt om nödvändigheten av att utforma en långsiktig utgiftsstrategi, när man efter 1988 års val började tänka på en omläggning av den ekonomisk-politiska kursen i utbudsekonomisk riktning. Men vad som utlovades vara klart för ett år sedan skjuts nu ytterligare på framtiden. Det är ett högst påtagligt vittnesbörd om socialdemokraternas svårighet att gå från ord till handling, även när de förstår att utvecklingen gör avsteg från den ideologiskt motiverade offentliga utgiftsexpansionen ofrånkomliga. Slutsatsen måste bli att den nuvarande regeringen inte klarar av den omprövning som krävs.

4.4 Den kommunala ekonomin

Inte bara Sveriges ekonomi utan även kommuners och landstings finansiella situation försämras snabbt. Årets underskott i kommunsektorns finansiella sparande beräknades i budgetpropositionen till 14 miljarder kronor. Enligt kompletteringspropositionen väntas det nu stiga till över 20 miljarder kronor. Den viktigaste orsaken härtill är den under mellantiden avslutade lönerörelsen, som för innevarande är resulterat i löneökningar som vida överstiger vad både kommunernas ekonomi och samhällsekonomin tål. Beräkningen baseras på en antagen kommunal volymökning på 1,5 %. Med stöd av tidigare erfarenheter kan det befaras att volymökningen inte kommer att stanna vid detta. Sparandeunderskottet riskerar således att bli ännu större.

Det av riksdagen sedan flera år uppställda 1-procentsmålet för den kommunala konsumtionen har regelbundet överskridits med ofta bred marginal. Regeringen uttalar åter i kompletteringspropositionen att volymökningen i kommunsektorn behöver begränsas mycket kraftigt framöver. Enligt vår redan tidigare redovisade uppfattning är situationen dock så allvarlig att den helt måste upphöra.

Regeringen tycks äntligen ha kommit till insikt om att kommunalskatten inte kan och inte får höjas ytterligare. Såsom framgår av kompletteringspropositionen höjdes skatten 1990 i 41 kommuner och 10 landsting med sammanlagt 0,36 kronor per skattekrona. Den kommunala utdebiteringen uppgår nu till 31,16 kronor. I stort sett halva Sveriges befolkning har i år fått högre kommunalskatt. Regeringen föreslår nu ett tvåårigt kommunalt skat-

testopp. En sådan åtgärd har redan föreslagits i motion 1989/90:Fi306 av Lars Tobisson m. fl. (m). Det har där också understrukits att skattestoppet inte får utformas så att det hindrar skatteväxlingar som följer av ändrad uppgiftsfördelning mellan kommuner och landsting. Samtidigt som skattestoppet införs bör enligt motionen utredas den lämpliga konstruktionen av ett kommunalt skattetak, som kan avlösa skattestoppet.

Moderata Samlingspartiet har under en följd av år pekat på den negativa produktivitetens utvecklingen inom den offentliga sektorn. Även regeringen tycks nu ta allvarligt på detta. Vi ser med tillfredsställelse att regeringen ställer upp en produktivitetsförbättring på 2 % per år som en rimlig och nödvändig målsättning för den kommunala sektorn. Samtidigt efterlyser vi de åtgärder som skulle underlätta målets uppnående.

Kommunernas i särklass största utgiftspost utgörs av lönekostnader. I den preliminära nationalbudgeten beräknades dessa 1991 stiga med 4,5 % alternativt 7,5 %. Med tanke på att den föreslagna skatteomläggningen kommer att genomföras inom ramen för ett oförändrat eller till och med ökat skattestryck får även den högre siffran anses vara tilltagen i underkant.

Moderata Samlingspartiets förslag till skattereform innebär däremot en betydande sänkning av skattestrycket. Det blir då möjligt för arbetsmarknadens parter att ta hänsyn till detta i löneförhandlingarna för 1991 och följande år. Det innebär att lönekostnaderna för kommunsektorn kan hållas nere samtidigt som löntagarna får ökade disponibla inkomster. Om lönekostnadsökningarna skulle begränsas med 3 procentenheter i förhållande till vad som blir fallet med regeringens politik, vilket förefaller rimligt, kan kommunernas utgifter minskas med ca 6 miljarder kronor.

Förutsatt att Moderata Samlingspartiets förslag till skattereform vinner riksdagens bifall föreslår vi att statens transfereringar till kommunsektorn minskas med 4 av dessa 6 miljarder kronor år 1991. Detta bör ske genom en minskning av det av oss tidigare föreslagna "klumpbidraget" till kommunerna.

På detta sätt skapas då också ett ytterligare utrymme för de enskilda kommunerna och landstingen att sänka sina skatter. Med de av oss gjorda antagandena ökar utrymmet med ca 2 miljarder kronor. Även den starka ökning av skatteintäkterna som förutspås för 1991 leder till att det finns ett utrymme i den kommunala sektorn för ett sänkt skatteuttag. Hur stort detta blir varierar självfallet från kommun till kommun. Det finns dock ett utrymme tillgängligt för sänkt skatteuttag i ett betydande antal kommuner och landsting.

Den statliga styrningen av kommuner och landsting måste avvecklas. Detta har tidigare krävts av Moderata Samlingspartiet vid ett flertal tillfällen. Även regeringen har några gånger fört fram liknande tankegångar, nu senast i kompletteringspropositionen. Den begränsade avreglering som skett har dessvärre endast marginellt ökat kommunernas handlingsfrihet att finna lösningar på sina problem. Regeringen återkommer nu till sin i budgetpropositionen meddelade avsikt att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över kommunernas statsbidrag och finansiering i övrigt. Samtidigt som vi beklagar att det dröjt med arbetets igångsättande konstaterar vi med tillfredsställelse att det i kommitténs uppdrag ingår att presentera förslag som innebär att specialdestinerade statsbidrag så långt möjligt ersätts

med bidrag som fördelas efter generella principer. Det är också värdefullt att riktningen skall vara en kommunal utdebitering på högst 30 kronor per skattekrona.

Redan nästa år bör flertalet specialdestinerade statsbidrag till kommuner och landsting omvandlas till ett allmänt kommunalt bidrag, som fördelas mellan kommunerna på ett med de specialdestinerade statsbidragen ekonomiskt likvärdigt sätt. Neddragningar av det statliga stödet till kommuner och landsting kan sedan ske över detta allmänna bidrag.

Skatteunderlaget från fysiska personer skall utgöra grunden för den skattefinansierade delen av kommunens verksamhet. Rundgång av bidrag och avgifter mellan stat och kommuner måste undvikas. Därför skall inte några statliga avgifter på skatteunderlaget förekomma. Ett system där kommunerna betalar in skattepengar till staten, som sedan i sin tur betalar tillbaka dem i form av riktade bidrag, är inte bara opraktiskt utan leder också till fördröjningar och urgröpning av den kommunala självstyrelsen. Skatteutjämningsavgiften är i praktiken en statlig kommunalskatt, som får betalas av kommunens invånare oavsett ekonomiska förutsättningar. Vi hänvisar till yrkandena i motion Fi306 om att såväl skatteutjämningsavgiften som den särskilda skatteutjämningsavgiften, den s.k. Robin Hood-skatten, skall avvecklas fr.o.m. 1991.

Kommuner med särskilt hög utdebitering, över 17 kr., bör redan med nu gällande system få extra skatteutjämningsbidrag i syfte att stimulera till skattesänkning. Detta extra skatteutjämningsbidrag skall utbetalas med 50 % av skattesänkningen ned till 17 kr. det år skattesänkningen genomförs. Därigenom ger skatteutjämnningen ett incitament för lägre skattesatser och minskade utdebiteringsskillnader mellan olika kommuner. Detta är särskilt motiverat av att skatteutjämningsystemet hittills stimulerat höjningar, vilket pressat upp de kommunala skattesatserna. Den tidigare nämnda parlamentariska utredningen bör ges i uppdrag att utforma ett system som gynnar skattesänkningar.

Vi delar regeringens uppfattning att skatteomläggningen bör ge ett budgetmässigt neutralt utfall i förhållandet mellan stat och kommun. I samband därmed bör beaktas det av oss tidigare föreslagna slopandet av dels bidraget till kommunerna avseende den slopade garantibeskattningen, dels kompensationen för avskaffandet av den kommunala företagsbeskattningen. Dessutom minskas kommunernas skatteintäkter till följd av vårt förslag om grundavdrag för barn. För att parera dessa intäktsminskningar bör regeringen bemyndigas att till särskilt utsatta kommuner utge kompensation i form av extra skatteutjämningsbidrag. Återstående överföring bör övergångsvis beräknas med kommunernas skatteunderlag som grund i enlighet med regeringens förslag till avräkningsskatt. Dock anser vi att den kommande utredningen bör ges i uppdrag att utforma en annan och mera permanent metod för avräkningen än en statlig skatt på det kommunala skatteunderlaget.

Våra förslag innebär sammantaget inga försämringar för kommunsektorn. Tvärtom innebär vår samlade politik en förstärkning av kommunsektorns ekonomi med cirka 2 miljarder kronor om den genomförs fullt ut. Därutöver kommer de dynamiska effekterna av sänkta skatter, avskaffade kommunala

monopol samt rationaliseringsvinster vid en övergång till ett generellt statsbidragssystem att få en positiv effekt på kommunernas ekonomiska situation. Härigenom skapas också reella förutsättningar för sänkta kommunal-skatter, vilket enligt vår mening bör prioriteras när den statliga inkomstskatten sänkts i enlighet med vårt förslag.

4.5 Arbetsmarknadsfrågor

4.5.1 Allmant

Regeringen berömmar sig i kompletteringspropositionen av att ha pressat ned arbetslösheten till under 1,5 %. Samtidigt sprider sig insikten om att detta låga tal är ett uttryck för överfull sysselsättning och återspeglar överhettningen på arbetsmarknaden. Bl.a. Långtidsutredningen 1990 driver tesen att en viss uppgång i den öppna arbetslösheten blir nödvändig, om den alltför snabba kostnadsstegringen skall kunna brytas.

När regeringens utbudspolitiska ambitioner skall konkretiseras, handlar det mycket om att öka tillgången på arbetskraft. Det är naturligtvis en mycket lovvärd strävan. Tyvärr måste dock tidsanpassningen betecknas som dålig. Offensiven för att öka arbetsutbudet sätts in först när den nu inledda avmattningen medför en avtagande efterfrågan. Riskerna är stora för tillkommande grupper, vilkas arbetsutbud kanske med viss möda har mobiliserats, kommer att möta svårigheter att få plats i arbetslivet. Misstanken ligger nära till hands att deras uppgift är att svara för den påspädning av arbetslöshetstalen som numera anses krävas för att kyla ned löneutvecklingen.

Trots den längsta internationella högkonjunkturen under efterkrigstiden och ett i Sverige gott arbetsmarknadsläge uppgår regeringens budget för arbetsmarknadspolitik till ca 25 miljarder kronor. Detta innefattar då kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen men ej för regionalpolitiken. Dessa senare är svåröverskådliga. Expertgruppen för Forskning om Regional Utveckling (ERU) har i dagarna presenterat siffror som tyder på att de sammanlagda samhälls-ekonomiska kostnaderna för regionalpolitiska åtaganden är mycket stora. I realiteten ligger därför Sveriges insatser på arbetsmarknadsområdet på väl så hög nivå som i jämförbara länder med en betydligt högre öppen arbetslöshet.

Sysselsättnings- och arbetslöshetsnivåer måste ses i relation till utvecklingen inom socialförsäkringssektorn. I Sverige finns nu ca 350 000 förtidspensionärer. Sjukfrånvaron och annan frånvaro från arbetet är mer omfattande än i andra länder. En betydande utslagning från arbetsmarknaden döljs av socialförsäkringarnas ersättningsregler. På sin tid som AMS-chef uppskattade den nuvarande finansministern kostnaderna för att via socialförsäkringssystemet hålla folk borta från arbete till 60 miljarder kronor.

Den höga sysselsättningsnivå som regeringen håller fram som ett föredöme för resten av världen beror således i hög grad dels på att många individer slås ut från arbetsmarknaden, dels på nödvändigheten av att på arbetsplatserna ersätta frånvarande personal. Den är därför inte nödvändigtvis ett tecken på en sund ekonomi med hela folket i arbete utan kan också ses som ett utslag av vissa underliggande problem i den svenska ekonomin.

Den officiella, ljusa bilden av svensk arbetsmarknad döljer att arbetsmarknaden i verkligheten lider av allvarliga obalanser. Det är inga konjunkturbetingade obalanser. Många av problemen finns oberoende av konjunkturerna. Även i lågkonjunktur finns en påtaglig brist på utbildad arbetskraft. Utslagningen är omfattande i såväl hög- som lågkonjunktur. Även i högkonjunktur har grupper som handikappade, invandrare och ungdomar ofta svårigheter att finna arbete. De regionala problemen är väl kända.

4.5.2 Lönebildningen och arbetsmarknadens spelregler

En viktig orsak till dessa problem är lönebildningen. Flera decennier av solidarisk lönepolitik har lett till en nivellering av lönerna. Dessa återspeglar inte i tillräcklig utsträckning efterfrågan på arbetskraft och arbetskraftens produktivitet. Under senare år har den solidariska lönepolitikens misslyckande manifesterats. Efterfrågade grupper av arbetstagare har såväl enskilt som kollektivt försökt kompensera sig för vad de uppfattar som eftersläpning. Samtidigt har arbetsgivare, främst inom den offentliga sektorn, tvingats till kraftiga lönehöjningar för att kunna halla kvar personal.

För närvarande är inflationsförväntningarna hos såväl arbetsmarknadens parter som enskilda arbetstagare stora. Lönekraven är följaktligen mycket höga. Sådana lönekrav kan inte tillfredsställas utan att svensk konkurrenskraft undergrävs. På kort tid kan ett gott arbetsmarknadsläge vändas till en situation där viktiga industribranscher får avsättningsproblem och antalet sysselsatta kommer att minska med stigande arbetslöshet som följd.

Regeringen verkar stå handfallen inför problemen. Den sätter sitt hopp till en särskild utredningsman, som skall se över spelreglerna på arbetsmarknaden. Strävan är uppenbarligen att söka sig tillbaka till den svenska modellen med centraliserade avtalsförhandlingar enligt principerna för den solidariska lönepolitiken. Men en sådan lönepolitik förutsätter att arbetstagarna är utbytbara mot varandra. Så var det kanske ännu vid mitten av detta sekel. I dag är situationen en helt annan. Arbetsmarknaden är starkt differentierad. Kunnande betyder allt mer. En sådan arbetsmarknad kräver en mer differentierad och marknadsanpassad lönepolitik – en lönesättning som utgår från individerna och arbetsuppgifterna. En sådan lönestruktur håller på att växa fram inom stora delar av arbetsmarknaden. Anställda får lön i förhållande till sina kunskaper och prestationer. Denna individualisering undergräver förvisso de centrala fackliga organisationernas traditionella förhandlarroll, men det är en oundviklig process.

Resultatet av den pågående, i och för sig nödvändiga frigörelsen från den starkt centraliserade lönebildningsmodellen från 1950-talet har under 1980-talets andra hälft blivit en kraftigt ökad lönenivå. Samtidigt har det skett en uppgång i antalet konflikter på arbetsmarknaden. Förra året gick över 400 000 arbetslagar förlorade på konflikter.

Det aktuella läget med högt uppdrivna löneförväntningar och ännu så länge hög sysselsättning har lett till närmast kaotiska förhandlingsförhållanden inom olika avtalsområden. Även utanför de normala löneförhandlingarna ses krav på lönehöjningar. I en del fall respekteras inte fredsplikten i de existerande avtalen av de anställda. Arbetstagare går ut i olovliga löne-

konflikter. En del sådana konflikter tillkommer t. o. m. med de fackliga organisationernas goda minne, vilket ytterligare undergräver respekten för fredsplikten.

Det är viktigt att arbetstagare respekterar ingångna avtal. Detta kräver ordentliga sanktioner. Nuvarande böter för olovliga strejker är klart otillräckliga. I motion 1989/90:A760 har vi krävt att skadestånden vid olovliga konflikter bör relateras till den skada konflikten vållar för arbetstagaren.

Regeringen föreslog i proposition 1989/90:114, som innehöll förslaget om ett lönestopp, en tillfällig förändring av skadestånden vid olovliga stridsåtgärder. Regeringen ansåg då att 5 000 kronor var ett lämpligt belopp.

Enligt vår mening bör dock höjningen av skadestånden gälla utan någon tidsbegränsning och omfatta samtliga olovliga konflikter. Skadeståndstaket bör till att börja med höjas till den nivå regeringen då föreslog – 5 000 kronor. En sådan lagändring bör snarast genomföras.

4.5.3 Arbetsmarknadspolitikens uppgift

Regeringens nyvunna utbudsekonomiska intresse tar sig till stor del uttryck i en ambition att med olika interventionistiska grepp detaljstyra utvecklingen i arbetslivet. Men det är allmänna ekonomisk-politiska åtgärder som krävs för att skapa balans på arbetsmarknaden. De grundläggande problemen kan aldrig lösas med arbetsmarknadspolitik eller regionalpolitik. Arbetsmarknadspolitik skall vara ett slags smörjmedel. Den skall medverka till att arbetslösa får nya arbeten och till att lediga arbeten besätts. Den skall hjälpa dem som har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden till den utbildning och de förutsättningar som krävs i övrigt. Däremot är det inte en uppgift för statsmakterna och arbetsmarknadsbyråkratin att kontrollera och styra allt som händer på arbetsmarknaden och i arbetslivet.

Det normala skall vara att arbetsgivare och arbetstagare finner varandra utan särskilda hjälpinsatser. Byte av yrke och arbetsplats skall ses som en inspirerande utmaning och ett naturligt inslag i individens utveckling. När arbetstagare befinner sig mellan två anställningar, kan de i teknisk mening vara arbetslösa en kortare period. Denna form av friktionsarbetslöshet är naturlig, och normalt kan individen själv finna vägen till en ny anställning. Att tillåta fristående arbetsförmedlingar skulle underlätta sökprocessen.

Det finns naturligtvis också arbetslösa som behöver stöd och hjälp. Det gäller s.k. strukturarbetslösa, d.v.s. personer som på grund av bosättningsort, ålder eller yrke har svårt att på egen hand finna ett nytt arbete sedan de förlorat sitt gamla. Stödarsenalen skall ge hjälp till självhjälp och undvika att det hos arbetsgivare och arbetstagare uppstår en tillvänjning till statliga bidrag eller ett beroende av statlig byråkrati – en inlärad hjälplöshet.

4.5.4 Arbetstidsfrågor

Trots en kraftigt överhettad arbetsmarknad med en besvärande brist på arbetskraft beslöt regeringen föreslå en förlängning av den lagstadgade semestern med en sjätte vecka. Detta ansågs nödvändigt för att skapa rättvisa mellan olika löntagargrupper. Vi framhöll de negativa samhällsekonomiska konsekvenserna av att förlänga semestern. Att utöka den lagstadgade semestern

med en vecka motsvarar ett produktionsbortfall på minst 2 % totalt sett. Inom industrisektorn kan bortfallet beräknas till 3 %. Det är således ett inte obetydligt ekonomiskt utrymme som intecknas av en generell semesterförlängning. Det innebär att arbetstagare som skulle ha föredragit andra former av arbetstidsförkortningar alternativt högre lön berövas denna valmöjlighet.

Regeringens uppgörelse med folkpartiet innebär att det redan fattade beslutet om en semesterförlängning med två dagar nästa år kvarstår. När regeringen lade förslag om att utöka den obligatoriska semestern till sex veckor, underströk vi att denna fråga inte borde lagregleras utan att de anställda själva skulle få avgöra om de ville avstå löneutrymme för en ytterligare förlängd semester.

Riksdagens beslut om en lagfäst sjätte semestervecka var beklagligt. Regeringen föreslår dock nu i kompletteringspropositionen att den fortsatta förlängningen skall skjutas på framtiden.

Regeringen lägger vidare i kompletteringspropositionen förslag om en särskild lag, som ger arbetstagaren rätt att avstå från semester som överskrider fyra veckor. Det är uppenbart att regeringen, åtminstone i ett kort perspektiv, anser att semester utöver en månads tid inte är nödvändig vare sig ur arbetsmiljösynvinkel eller utifrån rättviseskäl.

Det framgår av det föregående att semestervillkoren enligt vår mening i hög grad bör vara en fråga som bestäms av den enskilda arbetstagaren och arbetsgivaren. Liksom arbetstidsfrågor i övrigt bör semestervillkor kunna bli föremål för individuella avtal. Regeringens förslag om att man skall kunna avstå från semester och i stället få mera lön är därför ett steg i rätt riktning. Vi delar dock inte uppfattningen att den föreslagna lagen till avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen skall vara giltig endast t.o.m. mars 1992. Ändringarna bör inarbetas i semesterlagen. Även i andra avseenden bör semesterlagen ändras så att enskilda individer och arbetsmarknadsparter i större utsträckning skall kunna avtala om semestervillkoren.

4.5.5 Arbetslöshetsförsäkringen

Ett av inlagen i uppgörelsen mellan regeringen och folkpartiet var att de s.k. egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen skulle höjas. För de flesta försäkrade skulle detta innebära högre fackföreningsavgifter. Från fackligt håll har försök gjorts att få regeringen att avstå från förändringen.

I kompletteringspropositionen återfinns inget förslag. Det meddelas endast att regeringen avser att senare återkomma med förslag om en höjning av egenavgifterna från 5 till 10 %. Av allt att döma beror fördröjningen på att arbetslöshetskassorna inte utan stämmobeslut kan besluta om sådana höjningar.

Regeringens agerande är anmärkningsvärt mot bakgrund av att de fackliga organisationerna så sent som 1989 erhöll inte mindre än 2,3 miljarder kronor i samband med att a-kassornas fonder upplöstes. Detta var medel som i allt väsentligt förmedlats över statsbudgeten. Medlen torde med god marginal ha räckt för att finansiera höjda egenavgifter fram till nästa ordinarie stämma.

Den föreslagna höjningen av egenavgifterna skulle innebära ökade utgif-

ter för hushållen utan någon väsentlig förändring av arbetslöshetsförsäringen.

Mot. 1989/90
Fi66

Det svenska systemet för arbetslöshetsförsäkring skiljer sig från vad som gäller i de flesta andra OECD-länder på två viktiga punkter. Försäringen är inte obligatorisk och omfattar således bara en del av de aktiva på arbetsmarknaden. Försäringen är dessutom direkt kopplad till det fackliga organisationsväsendet.

De som står utanför arbetslöshetsförsäringen får visserligen kontant arbetsmarknadsstöd (KAS), men som skydd är det mycket dåligt. I realiteten blir det därför en uppgift för socialtjänsten att ge ekonomiskt understöd till oförsäkrade arbetslösa. Kopplingen till de fackliga organisationerna medför att det är svårt för en arbetstagare att vara försäkrad och samtidigt stå utanför den fackliga organisationen.

Enligt vår mening måste medlemskap i en facklig organisation vara frivilligt, baserat på den enskilda individens önskan att stödja och delta i den fackliga verksamheten. Det är inte rimligt att fackliga organisationer kan utnyttja en försäkringsmodell som är helt statsfinansierad för att rekrytera och hålla kvar medlemmar.

En modern arbetslöshetsförsäkring bör erbjuda en grundtrygghet till alla förvärvsarbetande oavsett facklig tillhörighet. En sådan allmän försäkring bör vara helt frikopplad från de fackliga organisationernas administration. En stor del av det för arbetslöshetsförsäringen dyrbara administrationsarbetet utförs för övrigt i dag av arbetsförmedlingarna.

Regeringen bör skyndsamt låta utreda och framlägga förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla förvärvsarbetande – såväl löntagare som företagare. Försäringen skall ge grundtrygghet vid arbetslöshet. Möjligheterna till frivilliga tilläggsförsäkringar bör prövas.

Moderata Samlingspartiet har i tidigare motioner föreslagit att ersättningsnivån i sjukförsäringen skall sänkas till 80 procent av lönen under de första tre månaderna av en sjukdomsperiod. Därför bör även ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäringen vara maximalt 80 % av tidigare lön under de första 89 dagarna av en arbetslöshetsperiod. Därefter bör ersättningen vara 90 %. En sådan förändring bör kunna genomföras redan från den 1 juli i år.

4.6 Sammanfattande slutsats

Sedan regeringens krismedvetande skärptes förra hösten, vilket kom till uttryck i den pessimistiska framtidsbedömningen i skrivelsen 1989/90:53 om utvecklingen fram till 1991, har – som denna genomgång av den förda ekonomiska politiken visar – inte mycket hänt som kan medverka till att hejda och vända den ekonomiska utförsåkingen. Haga-överläggningar har brutit samman, och riksdagarna har kommit och gått. Pris- och hyresstopp har införts och försvunnit, medan löne-, strejk- och utdelningsstoppen försvann, innan de hann införas. Kvar av konkreta åtgärder från finansplanen och efterföljande krispaket med verkan 1990 finns egentligen bara den skärpta investeringsskatten och höjda dryckes- och tobaksskatter, och nu närmast förestår en höjning av moms den 1 juli.

Det har således i praktiken mest blivit åtstramning genom skattehöj-

ningar. Den skattereform som så stora förhoppningar knutits till innebär endast en omfördelning av Sveriges rekordhårda skattetryck – med kompletteringspropositionens ord en skatteväxling. Den förbådade utbudsekonomiska nyorienteringen med avreglering och förnyelse av den offentliga sektorn har i stort sett stannat vid ord. Av allt att döma är det ideologiska motståndet inom regeringspartiet alltför starkt. Mot bakgrund av de krav på nytänkande och handlingskraft som det aktuella krisläget ställer kan slutsatsen bara bli: socialdemokraterna har gjort sitt.

Mot. 1989/90
Fi66

5. Det moderata alternativet

5.1 Utbudspolitik och avreglering

Riktlinjerna för Moderata Samlingspartiets ekonomiska politik behöver inte omformuleras varje månad i nya krispaket och handlingsprogram. Sedan 1980-talets början har vi i partimotioner några gånger om året förespråkat en och samma kursomläggning, för vilken nyckelbegreppen är utbudspolitik och avreglering. Den erforderliga åtstramningen av finanspolitiken skall ske genom minskningar på statsbudgetens utgiftssida. Skattetrycket skall inte höjas utan sänkas. Olika marknader skall frigöras för att fungera bättre. Tillgångar och verksamheter som lika bra eller bättre kan skötas i enskild regi skall föras över till privata händer. Inte minst viktigt är det att ta konsekvenserna av misslyckandena med statlig företagsamhet och bryta upp de offentliga monopolen inom barnomsorg, utbildning och vård för att därmed öppna för konkurrens och frihet att välja mellan olika alternativ.

Ansatsen är således strukturpolitisk till sin karaktär. När nu utvecklingen så tydligt är på fel väg och avmattningen sätter in, kan det kanske förefalla frestande att pröva några snabba ingrepp i ekonomin från statsmakternas sida i syfte att ställa allt till rätta. Men den bistra sanningen är att åtminstone 1990 och 1991 är stabiliseringspolitiskt förlorade år. Återfall i en aktiv konjunkturpolitik med försök att detaljstyra efterfrågan skulle bara göra ont värre. Krisbekämpningen måste därför ges en långsiktig inriktning.

Avmattningen kan hjälpa oss att fokusera på den fråga som alltmer framstår som avgörande för Sveriges framtid: hur skall det åter kunna bli intressant för såväl svenskar som utlänningar att investera och verka i vårt land? Ett uttömmande svar på den frågan måste inrymma ett stort antal åtgärder som har det gemensamma syftet att skapa ett gott näringsklimat. Grundläggande för dem alla skall vara insikten att den tid är förbi då Sverige kunde utmärka sig och skaffa sig fördelar genom att gå sin egen väg. Det snabbt växande internationella beroendet gör det nödvändigt att vi i stället närmar oss förhållandena i jämförbara och vad avser ekonomisk utveckling mer framgångsrika länder.

De tre tidigare nämnda hörnstenarna i den moderata ekonomiska politiken – utgiftsminskningar, skattesänkning och avreglering – är av stor betydelse för att återge Sverige dynamik och livskraft. Men för att skapa goda investeringsförutsättningar måste fler krav tillgodoses. En fjärde hörnsten bör bli en förstärkning av infrastrukturen. Under senare år, då kostnaderna

för transfereringssystem och andra välfärdsanordningar har stigit över alla bräddar, har sådana i ett avancerat samhälle nödvändiga inslag som bl.a. väl fungerande kommunikationsnät kommit att bli allvarligt eftersatta. Regeringens besked i kompletteringspropositionen att anslag ur den egendomliga infrastrukturfond som föreslagits får dröja till en stabiliseringspolitiskt lämplig tidpunkt vittnar om att man inte förstår betydelsen av sådana satsningar för Sveriges förmåga att hävda sig i den internationella konkurrensen. Moderata Samlingspartiet anser att omprioriteringar måste till för att bereda utrymme för utbyggnad och underhåll av infrastrukturen.

En starkt bidragande orsak till obenägenheten att satsa i Sverige är osäkerheten om den framtida energipolitiken. Den planerade förtida avvecklingen av kärnkraften skulle slå hårt mot särskilt de elintensiva delarna av basindustrin, som dessutom i stor utsträckning är lokaliserade till redan utsatta regioner. Ett stort antal studier som nyligen framlagts visar att regeringens energipolitik inrymmer betydande motsägelser och står i strid med riksdagens miljöpolitiska beslut. I en specialstudie till 1990 års långtidsutredning dras slutsatsen att den förda energi- och miljöpolitiken dessutom inte är förenlig med en årlig tillväxttakt på minst 2 %. Enligt vår mening måste tillväxtmålet sättas än högre, vilket således förutsätter en mer produktions- och välfärdsfrämjande energipolitik. Ett grundläggande krav är att gjorda investeringar i kärnkraft – i enlighet med folkomröstningens resultat – skall utnyttjas så länge det är motiverat utifrån samhällsekonomiska och säkerhetsmässiga aspekter.

Intrisset för att investera i Sverige påverkas också negativt av rådande ovisshet beträffande Sveriges medverkan i det europeiska integrationsarbetet. Socialdemokraternas långa tvekan med beslutet om Öresundsbron har inte bara uppfattats som ett tecken på ointresse för infrastrukturell utbyggnad utan även tolkats som ett utslag av isolationism och motvilja mot närmare kontakter med kontinenten. Den pågående förhandlingsprocessen mellan EFTA och EG om bildandet av ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) har på sistone stött på svårigheter. Även om den kan slutföras, får EES enligt vår mening inte ses som något annat än en etappstation på vägen mot Sveriges anslutning till EG. Ett klagörande principbeslut med denna innebörd skulle betyda mycket för att Sverige skall framstå som något mer än en randstat utan erforderlig kontakt med det allt intensivare ekonomiska samarbetet i Europa.

5.2 Finanspolitiken

5.2.1 Inriktning

Det moderata alternativet till regeringens ekonomiska politik innefattar således en strukturpolitisk omvandling genom skattelättnader och avreglering samt en icke-interventionistisk, normbaserad utformning av stabiliseringspolitiken. I linje med denna uppläggnings bör finanspolitiken inriktas på mer långsiktiga mål. Vi avvisar sedan länge finanspolitiska åtstrammingsåtgärder i form av skattehöjningar. Eftersom de senaste årens överhettning berott på förekomsten av flaskhalsproblem i produktionen, borde den ha mötts främst

med åtgärder för att höja produktiviteten och öka kapaciteten. Även nu när industriproduktionen och lönsamheten avtar, bör finanspolitiken läggas upp med samma mål i sikte för att underlätta en vändning till det bättre.

Uppgiften för finanspolitiken är inte längre att minska det statliga budgetunderskottet. Som framgått av det föregående uppvisar tvärtom den samlade offentliga sektorn numera ett stort finansiellt sparandeöverskott, som gör det angeläget att överväga var i ekonomin som sparandet skall ske. Den av socialdemokraterna förespråkade inriktningen mot bestående över-skottssparande i den offentliga sektorn innebär en successiv överföring av ägande från enskilda händer till det allmänna. Införandet av löntagarfonder, uttaget av pensionsskatt, utvidgningen av AP-fondens placeringsmöjligheter och tillkomsten av 5:e AP-fonden är konkreta exempel på utvecklingen mot ett alltmer omfattande kollektivt sparande. Nya liknande idéer som övervägs inom LO och industriminister Rune Molins funderingar om nationellt kapital tyder på att socialdemokraterna förbereder nya steg för att socialisera ägandet.

Moderata Samlingspartiet förespråkar en annan väg. Det sparande och den kapitalbildning som krävs för näringslivets utbyggnad skall ske i den enskilda sektorn. Efterhand som de åtgärder vi föreslår leder till ett ökat hushållssparande bör den offentliga sektorns finansiella sparande kunna reduceras. Målet bör sedan vara att hålla det i balans sett över en konjunkturcykel.

5.2.2 Skattepolitiken

Moderat skattepolitik syftar till att ge enskilda människor möjlighet att själva disponera över en större del av sina inkomster. Därigenom minskas deras beroende av den offentliga sektorn. Familjer och enskilda skall normalt kunna leva på sina arbetsinkomster och ha möjlighet att förbättra sin situation genom egna insatser.

Den moderata skattepolitiken är också ett viktigt medel för att uppnå de ekonomisk-politiska målen god tillväxt, låg inflationstakt och arbete åt alla som vill arbeta. Alla tjänar på att dessa mål uppnås, inte minst de med låga inkomster och i små ekonomiska omständigheter.

Det främsta hindret mot en balanserad tillväxt är det hårda skattetrycket. Det är endast om det sänks som en skattereform kan ge tillräcklig dynamik i ekonomin. Det är endast om skattebördan minskas som man kan undvika att stora medborgargrupper genom högre skatt får betala andras skattesänkningar.

Med anledning av prop. 1989/90:110 "Reformerad inkomst- och företagsbeskattning", baserad på en uppgörelse mellan socialdemokraterna och folkpartiet, har vi i en partimotion 1989/90:Sk59 redovisat våra synpunkter och förslag i detalj. Det moderata skattealternativet innebär i huvudsak följande:

- Skattetrycket sänks med ungefär 28 miljarder kronor, motsvarande i genomsnitt ca 7 000 kr. per hushåll, genom att marginalskaattelättnaderna inte fullt ut uppvägs med andra skattehöjningar. Hänsyn tas till dynamiska effekter och ökat hushållssparande samt minskade offentliga utgifter.

- Ett grundavdrag för barn på 15 000 kr. införs stegvis vid den kommunala beskattningen. 1991 sätts avdraget till 7 500 kr., vilket motsvarar en skattesänkning på 2 325 kr. per barn vid genomsnittlig kommunalskatt.
- Kapitalvinster (efter inflationsuppräknig av anskaffningsvärdet) och kapitalinkomster beskattas separat med en proportionell statlig skatt på 30 %. Denna skattesats förutsätter en betydligt lägre inflationstakt än den som blivit följden av regeringens felaktiga ekonomiska politik. Vid en inflation på nuvarande nivå måste skattesatsen sänkas betydligt.
- Boendeskatteerna skärps inte. Större höjning av taxeringsvärdet 1990 än 50 % får inte läggas till grund för beskattning. Fastighetsskatten fryses på 1989 års nivå i kronor räknat och slopas successivt i takt med att det ekonomiska läget så medger. Nuvarande uppskovsregler vid reavinstbeskattningen bibehålls och utvidgas till att gälla bostadsrätter och också vid byte av boendeform.
- Förslag till höjda skatter på pensionssparande avvisas.
- Energibeskattnig läggs av miljöskäl om så att en koldioxidskatt på 46 öre/kg ersätter nuvarande punktskatter (utom bensinskatten, som dock sänks med 68 öre/liter).
- I stället för en svavelskatt föreslås en miljöavgift på svavel, varifrån intäkterna fonderas och används för miljövärdande åtgärder, främst i form av kalkning av skogsmark och forskning.
- På företagsbeskattningens område föreslås bl.a. förbättringar för de mindre och medelstora företagen och för nyföretagandet.

Detta moderata skattealternativ finansieras med utgångspunkt från att den samhällsekonomiska balansen inte får äventyras. De ekonomiska konsekvenserna framgår av följande översiktliga sammanställning:

	<i>Mdr kr.</i>
Sänkta skatter, netto	+ 55,4
Dynamiska effekter i form av ökade skattebetalningar	- 6,0
Ökat hushållssparande	- 6,0
Minskade statsutgifter	- 14,9
Ökade skattebetalningar till följd av ändrade skatteregler	- 27,3

Till följd av de moderata förslagen sänks skattetrycket 1991 med mellan 2 och 2,5 procentenheter.

5.2.3 Budgetpolitiken

Kravet på budgetbalans gör det angeläget att sänka inte bara statsinkomsternas utan också statsutgifternas andel av BNP. Detta ger den åtstramningseffekt som erfordras, samtidigt som resurser frigörs för enskild verksamhet.

De offentliga utgifternas möjliga ökningstakt i nominella termer bestäms därmed av den reala tillväxten i ekonomin, den inflationstakt som råder i de länder mot vilka Sverige har en fast växelkurs samt det krav på minskning av skattetrycket som ställs upp.

Vårt sedan tidigare uppsatta mål är att skattetrycket skall dras ned med i

genomsnitt ca 1 procentenhet per år i ett fortvarighetstillstånd. Det innebär att de offentliga utgifternas reala ökning måste begränsas till 0,5–1,0 % per år, om man utgår från en genomsnittlig tillväxt i totalproduktionen (BNP) på 2,0–2,5 % per år, vilken blir möjlig med moderat ekonomisk politik.

Enligt vår mening är den angivna inriktningen av budgetpolitiken fullt realistisk. De avregleringar och avmonopoliseringar som vi förordar skapar tillsammans med nödvändiga besparingar ett tillräckligt utrymme för att klara också de nytillkommande offentliga utgiftsbehov som är ofrånkomliga eller enligt vår mening angelägna att tillgodose.

Våra förslag till ändrad inriktning av utgiftspolitiken är så utformade att de främst begränsar tillväxten i transfereringsutgifterna samt håller tillbaka kommunernas expansion. Effekterna motverkas för hushållen genom att skattesänkningarna är större än besparingarna och för kommunerna genom att minskningen av statsbidrag kopplas samman med ett slopande av till dessa knutna villkor och föreskrifter. Med tanke på lönekostnadernas stora betydelse för kommunernas ekonomi innebär våra förslag därutöver väsentligt minskade kostnader för kommunerna, eftersom de av oss förordade skattesänkningarna gör det möjligt att hålla löneökningarna på en låg nominell nivå.

Mot bakgrund av behovet att anpassa den svenska inflationstakten till den som råder i omvärlden måste utgiftsökningarna i nominella termer successivt begränsas till ca 5 procent för hela den offentliga sektorn.

För innevarande budgetår (1989/90) föreslog vi i januari 1989 besparingar på drygt 15 miljarder kronor och skattesänkningar på nära 9 miljarder jämfört med regeringens förslag. Vårt kassamässiga saldo blev därmed 5,4 miljarder bättre än det regeringen då föreslog. Om vår politik hade genomförts, skulle dels finanspolitiken ha fått en stramare inriktning, dels problemen på ekonomins utbudssida ha lindrats. Därmed skulle också de obalanser som nu förekommer i landets ekonomi ha varit betydligt mindre.

I vår januarimotion i år angående den ekonomiska politiken (1989/90:Fi204) föreslog vi en utgiftsnivå som låg 13,4 miljarder kronor lägre än vad regeringen då förordade för budgetåret 1990/91. Av dessa utgiftsminskningar var drygt 3 miljarder kronor i princip av engångskaraktär, även om samma slags intäkter av denna storlek torde kunna beräknas för varje år under överskådlig framtid. Skattesänkningar föreslogs med netto 5,3 miljarder kronor. Med hänsyn till framför allt vårt redan då planerade skattesänkningsförslag senare under våren förordade vi ett med 5 miljarder förhöjt belopp för budgetposten Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto. Hade våra förslag genomförts, skulle vårt kassamässiga saldo för budgetåret 1990/91 ha blivit drygt 3 miljarder mera positivt än vad regeringen då förordade. Bortses från de icke-permanenta effekterna, som är ett resultat av föreslagen försäljning av statliga företag m.m., skulle det av oss föreslagna budgetsaldot ha motsvarat regeringens.

I debatten har det ibland hävdats från regeringsföreträdare att våra förslag i verkligheten skulle leda till gigantiska budgetunderskott. För budgetåret 1990/91 har angivits 8 miljarder kronor i budgetförsvagning i förhållande till regeringens förslag och för 1991 hela 20 miljarder kronor. Dessa uppgifter saknar grund, vilket vi enkelt kan konstatera efter att så småningom ha fått

ta del av finansdepartementets underlagsmaterial.

Förutom några uppenbara felräkningar och dubbelräkningar från regeringskansliets sida beror de uppgivna skillnaderna på dels överdrivet uppskattade skattekonsekvenser av våra förslag till sparstimulanser, dels kostnadsberäkningar av sådana förslag som "inskuggats" under utgiftsposten Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto (dvs. i praktiken dubbelräkning). Det kan för övrigt noteras att om våra förslag till sparstimulanser skulle få de av regeringskansliet beskrivna effekterna, skulle detta vara av utomordentligt stor och positiv betydelse för samhällsekonomin. Vi har emellertid inte vågat vara fullt så optimistiska.

Vad beträffar 1991 vill vi endast påpeka att vi i likhet med regeringen endast lagt förslag rörande det första halvåret. Vårt budgetalternativ för 1991/92 kommer att i laga ordning presenteras i januari 1991.

Sammanfattningsvis får ändå beträffande analysen av det moderata budgetalternativet konstateras att regeringskansliet med bortseende från vad som ovan anförts gjort ett gott arbete. Resultaten överensstämmer i stora delar med dem vi själva redovisat. Med tanke på de två dagar regeringskansliet haft till sitt förfogande för att granska och analysera oppositionens alternativ, bl.a. i form av nästan 100 moderata parti- och kommittémotioner, är detta en aktningvärd prestation.

5.3 Statsskuldspolitiken

Statens sedan någon tid sjunkande upplåningsbehov medför paradoxalt nog vissa problem för statsskuldspolitiken. Det är svårt för riksgäldskontoret att förse penning- och obligationsmarknaderna med erforderlig mängd statsskuldsväxlar och riksobligationer. En annan konsekvens är att statsskuldens räntebindningstid förkortas. Uppbörderna av arbetsmiljöavgift och tvångssparande utgör för närvarande en särskild komplikation, eftersom de ger ett slags extra upplåning av temporär natur. Därtill kommer kravet på riksgäldskontoret att via bl.a. allemanssparandet suga upp likviditet från hushållen.

Under innevarande år förutses inte något större behov av nettoupplåning. Därmed kan förskjutningen bort från statsskuldsväxlar och riksobligationer förutses fortsätta. Detta är olyckligt, eftersom dessa upplåningsformer fungerar smidigt och är kostnadseffektiva. Mot denna bakgrund är det angeläget att stor återhållsamhet iakttas med utgivande av nya spar- och premieobligationslån. Allemanssparandet bör också avvecklas som statlig upplåningsform.

I samband med att riksgäldskontoret förra året omvandlades från ett riksdagens verk till en myndighet under finansdepartementet infördes den ordningen att riksdagen ger regeringen ett uttryckligt bemyndigande att svara för erforderlig upplåning, vilket uppdrag sedan vidarebefordras till riksgäldskontoret. Därmed har det skett ett närmande till förhållandena i jämförbara länder. Men i t.ex. Danmark, Finland, Norge, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland och Förenta staterna beslutar parlamenten också hur mycket staten får låna upp under en viss tidsperiod eller hur stor statsskulden högst får vara. Om dessa gränser behöver överskridas, måste berörd regering återkomma till parlamentet med begäran om nytt bemyndigande, vilket

föranleder offentlig debatt och naturligtvis ökar de folkvaldas kontrollmöjligheter. Enligt vår mening bör på motsvarande sätt den svenska riksdagens årliga bemyndigande enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning vara försett med en beloppsgräns, som inte får överskridas utan nytt riksdagsbeslut.

Enligt kompletteringspropositionen förutses statens behov av nettoupplåning budgetåret 1990/91 bli 8,5 miljarder kronor. Som framgått av det föregående anser vi att statsinkomsterna är alltför lågt beräknade, varför det slutliga lånebehovet sannolikt blir mindre. Den gräns vid vilken regeringen bör återkomma till riksdagen för att få ett nytt bemyndigande bör emellertid vara försedd med viss marginal för att undvika att ett mindre överskridande behöver föranleda ny behandling. Vi föreslår därför att regeringen för budgetåret 1990/91 bemyndigas ta upp lån intill ett belopp av netto 10 miljarder kronor.

5.4 Penningpolitiken

Med den långsiktiga, icke-interventionistiska uppläggningspolicy som Moderata Samlingspartiet vill ge finanspolitiken kommer uppgiften att genomföra kortsiktiga justeringar av stabiliseringspolitiken att främst åvila penningpolitiken. Inom de ramar som sätts av målet om en fast växelkurs gäller det då att påverka likviditet och räntenivå så att inflation och arbetslöshet hålls nere. Eftersom ränteutvecklingen i hög grad styrs av marknadskrafter, blir förändringar av penningmängden genom marknadsoperationer det viktigaste instrumentet. Penningpolitiska åtgärder får effekt betydligt snabbare än finanspolitiska ingrepp, vilket minskar risken för felaktig tidsanpassning.

Men fördelen med att i stabiliseringspolitiken lägga tyngdpunkten på penningpolitiken är inte bara det snabbare genomslaget. Grundläggande är att inflation är ett monetärt fenomen, medan finanspolitiken främst rör sådana strukturella frågor som fördelningen mellan enskild och kollektiv konsumtion och mellan privat och offentligt sparande.

De dominerande problemen i svensk ekonomi är för närvarande den alltför snabba löne- och prisstegringen samt det växande underskottet i bytesbalansen. Penningpolitiken måste därför inriktas på att både bekämpa inflationen och trygga kronans yttre värde. Det brukar visserligen sägas att man med en viss typ av ekonomisk-politiska instrument bara kan arbeta för att realisera ett mål åt gången, men i detta fall går de båda uppgifterna hand i hand.

Den i dag mest dramatiska förändringen av Sveriges situation kan hänföras till det tidigare berörda kapitalutflöde som sammanhänger med de senaste årens stora utlandsinvesteringar i företag, fastigheter och aktier. Räntebetalningarna till utlandet växer i takt med de stigande omvärldsräntorna och ökningen av den skuldstock som utlandsinvesteringarna för med sig. Tillväxten i detta långsiktiga kapitalutflöde i förening med det växande underskottet i bytesbalansen – något som internationellt brukar kallas "basic balance" – är alldeles uppenbart på väg att framkalla allvarliga finansiella störningar för Sverige del.

Summeras de långfristiga utgående nettoflödena, framkommer nämligen att finansieringsbehovet, som måste bli av kortfristig natur, är mycket stort.

Med ett bytesbalansunderskott på 70 miljarder kronor nästa år, direktinvesteringar finansierade i Sverige på 40 miljarder kronor och nettoköp av utländska aktier och obligationer på lågt räknat 20 miljarder kronor krävs ett kortfristigt valutainflöde på i storleksordningen 130 miljarder kronor. Tillammans med redan tidigare upptagna kortfristiga s.k. valutakorglån på över 200 miljarder kronor ställs då krav på en ordentlig räntemarginal gentemot utlandet.

Främst är det de större svenska industriföretagen som svarar för finansieringen av de utgående flödena genom kortfristig upplåning utomlands. Drivfjädern är att utlandslånen kan tas upp till låg ränta och sedan placeras med högre avkastning här hemma i olika statspapper.

Det finns uppenbara begränsningar för detta förfarande. Företagen kan inte expandera sina balansräkningar hur mycket som helst, eftersom soliditeten sjunker, vilket sätter en borte gräns för hur långt utvecklingen kan drivas.

Det hör till svenska finanschefers uppgift att fortlöpande se över sina företags positioner. Det gäller inte minst de upptagna utlandslånen. Uppkommer farhågor för en svensk devalvering, avtar omedelbart deras benägenhet att fortsätta att finansiera det långsiktiga valutautflödet.

I dag tycks inte oron hos de svenska finanscheferna vara alltför överhängande. Men våren 1991, när nästa val ryckt närmare, kommer de inte att nöja sig med en räntemarginal på 3–4 % för att låna i utländsk valuta och placera i Sverige. För att de i denna situation skall vilja förlänga sina korglån – och dessutom öka lånen med mer än 100 miljarder kronor – kommer företagen sannolikt att kräva en räntemarginal som är minst den dubbla.

Osäkerheten om den framtida valutapolitiken ökar, ju större det långsiktiga valutautflödet blir, ju snabbare kapacitetsutnyttjandet faller i den svenska ekonomin och ju närmare nästa riksdagsval ligger i tiden. Dessutom går vi av allt att döma mot en ny kollision mellan de två politiska målen full sysselsättning och fast valutakurs. Tidigare har detta val alltid inneburit att man ruckat på växelkursmålet.

Vägen mot "sanningens minut" i målkonflikten mellan valutapolitiken och den fulla sysselsättningen kan därför väntas bli kantad med återkommande test från marknadens sida på beslutsamheten att faktiskt försvara växelkursen. Utöver en successivt stigande räntemarginal gentemot utlandet kommer vi förmodligen därför också att få se perioder av mycket höga räntor i Sverige.

Trendmässigt stigande korta räntor kommer att vara nödvändiga för att Sverige skall kunna fortsätta att hålla snöbollen – i form av korglån – i rullning. Sannolikheten för fallande investeringar och en stagnerande industriktor ökar vid ett allt högre ränteläge. På så sätt riskerar de finansiella obalanserna mot omvärlden att ytterligare försvaga bytesbalansen.

I den reviderade finansplanen förbigår regeringen de finansiella obalanser som ligger inbyggda i den nuvarande utvecklingen. Det enda som sägs är att "avsteg från valutakurspolitikens mål är uteslutet". Men ingen ekonomisk-politisk strategi presenteras som trovärdigt kan visa hur den begynnande målkonflikten mellan fast valutakurs och full sysselsättning skall kunna lösas. Ännu mindre presenteras några konkreta åtgärder.

De flesta ekonomer är överens om att bytesbalansunderskott i sig inte behöver utgöra något problem. I Sveriges fall är emellertid underskottet ett symptom på andra allvarliga störningar i form av en övertung offentlig sektor, ett rekordhög skattetryck med åtföljande stora skattekilrar, alltför reglerade marknader och för stora pris- och lönekostnadsökningar.

Sverige har hamnat i en tämligen unik internationell situation genom att valutautflödena kan hänföras både till underskottet i bytesbalansen och till kapitalbalansens "långsiktiga del". I andra länder, som under senare tid haft stort utflöde av valuta till följd av direktinvesteringar och köp av utländska aktier (t. ex. Förbundsrepubliken Tyskland och Japan), har samtidigt bytesbalansen givit ett överskott som finansierat utlandsinvesteringarna. Det svenska experimentet med snabbt växande långsiktigt valutautflöde finansierat med huvudsakligen korta korglån kan inte hålla i längden.

I denna situation är det vid sidan av den i det föregående förordade omläggningen av den ekonomiska politiken angeläget att vidta vissa institutionella förändringar. Syftet är då primärt att öka effektiviteten i arbetet för att försvara kronans inre och yttre värde. Inte minst viktigt i detta sammanhang är dock att också påverka förväntningsbilden, där i dag såväl arbetsgivare som löntagarorganisationer förefaller inställda på att Sverige går mot en devalvering.

Den enskilda åtgärd som skulle betyda mest för framgång i kampen mot inflationen och för en fast valutakurs är att stärka riksbankens oberoende. Internationella erfarenheter visar på ett starkt samband mellan goda resultat för stabiliseringspolitiken och oberoende för berört lands centralbank. Konkreta förslag som syftar till att ge Sveriges riksbank en mer självständig ställning har lagts fram i motion 1989/90:Fi705 av Lars Tobisson m. fl. (m). Där förordas bl. a. att departementstjänstemän och riksdagsledamöter inte skall kunna bli fullmäktige i riksbanken, att den nuvarande treåriga mandatperioden skall utökas till sju år, varvid en plats förnyas varje år, samt att beskrivningen av riksbankens ändamål i lagstiftningen skall preciseras till att värna om kronans yttre och inre värde. Regeringen bör skyndsamt ta initiativet till ett reformarbete med denna inriktning, vilket dock bör utföras i samråd med riksdagen, eftersom riksbanken är ett riksdagens verk.

En annan betydelsefull institutionell förändring gäller frågan om Sveriges valutapolitiska regim. Målet är och förblir en fast växelkurs. Sedan ett tiotal år tillbaka anges denna i förhållande till en korg av utländska valutor. I praktiken har emellertid den svenska kronans värde påverkats av de stora kurssvängningarna för dollarn, som dessutom har givits dubbel vikt i korgen. En fastare punkt att anknyta kronan till erbjuder sig i form av det europeiska monetära systemet (EMS), i vilket flertalet EG-länders valutor ingår. Under senare tid har Norge, Österrike och Malta undersökt förutsättningarna för inträde i EMS. Sådant medlemskap är i princip möjligt även för länder som ej är medlemmar i EG, men situationen kompliceras av pågående överväganden kring skapandet av en europeisk monetär union (EMU). En ensidig förklaring om anknytning av valutakursen till EMS-systemet är dock fullt möjlig, även om man därvid inte får tillgång till de stödmöjligheter som förekommer.

En vanlig invändning mot en svensk EMS-anknytning är att den svenska inflationen först måste nedbringas, innan vi kan ikläda oss ett sådant valutapolitiskt åtagande. Men detta har nu sagts under några år, och inflationsgapet mot våra viktiga konkurrentländer har bara vidgats. Man bör komma ihåg att EMS inrymmer f.d. höginflationsländer som t.ex. Frankrike, där just deltagandet i valutasamarbetet framtvingat ett större engagemang i kampen mot inflationen. Skulle Sverige nu – trots vår snabba kostnadsutveckling – söka anknytning till EMS, vore det en tydlig signal om att alla uttalanden som utesluter en devalvering verkligen är allvarligt menade. När Sverige i slutet av 1970-talet under trycket av våra stora ekonomiska obalanser utträdde ur den dåvarande valutaormen, utlovades en förnyad anslutning till ett europeiskt valutasamarbete, så snart förutsättningar för detta åter förelåg. Enligt vår mening har detta nu en tid varit fallet. Förutsättningarna blir under alla omständigheter inte bättre under överblickbar framtid, och det är angeläget att vårt land även på detta område deltar i det pågående integrationsarbetet i Europa. Det finns i detta sammanhang skäl att erinra om att förre finansministern Kjell-Olof Feldt nyligen varnade för att valutor som representerar mindre europeiska nationer utanför valutasamarbetet ganska lätt kan definieras som svaga och av mer instabil natur. Ställer sig Sverige vid sidan av detta samarbete, sker det enligt hans mening till priset av högre räntor och långsammare ekonomisk tillväxt.

6. Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen,
2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som föreslås i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1990/91,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att för budgetåret 1990/91 ta upp lån enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning intill ett belopp av netto 10 miljarder kronor,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppläggnings av långtidsbudgeten,
6. att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten,
7. att riksdagen beslutar att avskaffa investeringsskatten på annat byggande än bostäder i Stockholms- och Göteborgsområdena,
8. att riksdagen beslutar att uttaget av arbetsmiljöavgift skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1990,
9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om startsparande för barn och ungdom i enlighet med vad som anförts i motionen,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pensionssparande i t.ex. bank,

11. att riksdagen beslutar att upphäva lagen om vinstdelningsskatt fr.o.m. 1990 års taxering,
12. att riksdagen beslutar att sänka tilläggspensionsavgiften med 0,2 procentenheter fr.o.m. den 1 juli 1990,
13. att riksdagen hos regeringen begär förslag till avveckling av löntagarfonderna i enlighet med vad som anförs i motionen,
14. att riksdagen beslutar att avskaffa tvångssparandet och att hittills inbetalade medel skall återbetalas snarast möjligt,
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om den kommunala ekonomin,
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om arbetsmarknadsfrågor,
17. att riksdagen beslutar att höja maximigränsen för skadestånd med anledning av olovliga stridsåtgärder till 5 000 kr. i enlighet med vad som anförs i motionen,
18. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar i semesterlagen (1977:480) i enlighet med vad som anförs i motionen,
19. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring i enlighet med vad som anförs i motionen,
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om statsskuldspolitiken,
21. att riksdagen som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförs om penningpolitiken,
22. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder i syfte att stärka riksbankens oberoende i enlighet med vad som anförs i motionen,
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförs om en anknytning av den svenska kronan till det europeiska monetära systemet (EMS).

Stockholm den 10 maj 1990

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Dahlberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Bo Lundgren (m)

Sonja Rembo (m)

